'T VERLANGEN VAN EUROPA;

OF

ZEDIG ONDERZOEK, OF DE VEREENIGDE Nederlanden in de tegenwoordige tyds-omſtandigheden zig konnen houden buiten 't Geſchil tuſſchen de Koninginne van *Hungarye* en *Bohemen*, en eenige tegen Haare Majeſteit verbonden Vorſten:

Opgedragen aan den Hoog Ed. Heere

W. VAN HAREN,

DOOR

MR. DAVID VAN EVERSDYCK. R. G.

In 's GRAVENHAGE,
By ISAAC BEAUREGARD,
Boekverkooper in de Spuyſtraat 1742.

Cum ſuſpicionibus liberat, quum periculum non auget, quum quieſcendi & ſumptuum minuendorum facultatem adfert, Pax expetenda ſanctaque eſt: ſed quum omnia parit contraria ſub inſidioſo Pacis nomine bellum latet, & ſalutaris medicamenti ſpecie peſtilens venenum. Fr. Guichardin: Hiſt. Lib. 15.

Moderatorum quidem hominum eſt, ſi non laceſſantur injuria, quieſcere: fortium autem ſi laceſſiti fuerint; pacem bello mutare. Thucid. Hiſt. Lib. 1.

't VERLANGEN VAN EUROPA.

OF

Zedig Onderzoek, &c.

MEN behoeft juist geen groot Politiek te zyn, om te zien, dat 'er jegenwoordig in *Europa* wat meer als de mole omgaat. Drie van de magtigste Vorsten van *Duitschland*, mogelyk vier, in alliantie met *Vrankryk*, en tegen de Koninginne van *Hungarye* en *Bohemen*, Dogter van wylen Keizer *Karel den VI. Hoogl. Ged.* en Erfgename van 't Aartshuis *Oostenryk* den Oorlog met kragt voortzettende, is iets zoo ongehoords, dat men voor honderd jaaren nooit zoude hebben gelooft, zulks te konnen geschieden, en dat het navolgende Geslagt zig bezwaarlyk zal konnen inbeelden al 't gene 't zelve daar van in de Jaarboeken of geschiedenissen deezes tyds zal worden nagelaten.

Wel is waar, dat, twee Eeuwen geleden, eenige *Duitsche* Vorsten tegen Keizer *Karel den V.* den oorlog hebben gevoert; dog dat geschil was uit andere oorzaken gerezen, en, wel verre van het Huis van *Oostenryk* t'onder te willen brengen, hadt voornamentlyk ten grondslag de vryheid van gewisse, waar by mogelyk zal zyn gevoegt geweest een heimelyke beweegreden om de overgroote magt van dat Huis een weinig te breidelen: even gelyk dezelve reden in den *Zweedschen* oorlog diende, om eenige *Duitsche* Vorsten de belangen van de *Zweedsche* Kroon te doen omhelzen, om daar door hunne veiligheid tegen de buitensporige ondernemingen en dwingelandy van Keizer *Ferdinand den II.* te verzekeren. Maar thans verschillen de inzigten der verbonden Vorsten hemelsch-

breede met die van de voorige tyden; en het is 'er zoo verre van daan, dat eenige overmagt of dreigend gevaar de *Geallieerden* zoude hebben konnen overhaalen tot de noodzakelykheid van de wapenen op te vatten tegen 't Huis van *Ooſtenryk*, en tot verzwakking of liever tot totale ruine, van het zelve met *Vrankryk* aan te ſpannen, dat men integendeel zeer veele drangredenen zoude konnen bybrengen, gewigtig genoeg, om die zelve Vorſten over te halen, om veel eer dat Huis tegen den genen, die thans hunnen voornaamſten ſteun en Bondgenoot uitmaakt, met al hunne magt te beſchermen.

De dood van Keizer *Karel den VI.* bragt *Europa* in eene verſlagentheid, die zoo veel te grooter was, als ze onverwagt voorviel. Niet, om dat men eenigzins in twyfel ſtont, wien, als Erfgenaam, zyne Staaten en Heerſchappyen zouden te beurt vallen: want daar voor hadt die Vorſt voorzigtiglyk by zyn leven zorg gedragen, en zyn voornaamſte werk gemaakt om de ruſt en vrede niet alleen in 't *Roomſche Ryk*, maar ook in zyn Huis en Famielje geduurzaam en beſtendig te maken; en de zoo genaamde *Pragmatique Sanctie*, aangenomen en bezworen, in alle de Erflanden van het Huis van *Ooſtenryk*, waar van de executie, verdediging en *Garantie Vrankryk*, *Spanje*, het *Roomſche Ryk*, de *Zee Mogentheden*, *Ruſland*, *Zweden* en *Denemarken* hadden op zig genomen, was inderdaad een gebouw van zoodanigen vaſtigheid, dat men nog voorzien kon, nog redenen hadt om bedugt te wezen, dat eenige Mogentheid zoude ondernemen dat te doen waggelen, veel min het zelve om verre te werpen. Volgens deeze *Pragmatique Sanctie* moeſten alle de Staaten en Heerſchappyen des Keizers by Erfvolginge overgaan op deszelfs oudſte Dogter *Maria Thereſia*, de thans regerende Koningin van *Hungarye* en *Bohemen*: zoo als ook die Vorſtin, na 't afſterven van den Keizer haaren Heer Vader, daar van terſtont is getreden in de wettige bezitting. Dit dan, was, zegge ik, de reden niet, waarom *Europa* na 's Keizers dood in bedeeſtheid viel: maar vermits die Vorſt zonder manlyke lyf-erven was komen te overlyden, was de groote vraag; Wie hem op den Keizerlyken troon ſtont op te volgen?

't Liet zig in den beginne aanzien dat die hooge waardigheid niemant, dan den Gemaal der *Hongariſche* en *Bohemiſche* Koningin, den Hertog van *Lotteringen*, nu, zoo lang als 't duurt,

Groot-

Groothertog van *Toſcanen*, ſtont te beurt te vallen. Dog aangezien de Staaten van dien Vorſt geoordeelt wierden weinig te zullen toereiken, om, naar behooren, de Keizerlyke waardigheid te ondersteunen, bleef de zaak daar aan hangen, tot dat het *Weener* Hof de zwarigheid wegnam, en den *Grootbertog* tot Mede-regent der Staaten en Erflanden zyner Gemalinne verklaarde.

Maar (wie zou 't gelooven) deeze ſchikking ontmoette terſtont zwarigheid; en men wendde voor dat dezelve eenen krak ſtondt te geven aan de *Pragmatique Sanctie*: des begon men van den perſoon des Groothertogs af-, en elders naar een Hooft van 't *Roomſche Ryk* om te zien.

Daar ontbraken geen Vorſten die meinden zoo veel, indien geen grooter, regt te hebben tot de Keizerlyke Kroon, dan de Groothertog van *Toſcanen*; en die niets onbezogt lieten, om daar op aan te dringen: ook liet men niet na te vertoonen, dat de Souvereine magt meer dan al te lang was verbleven in een en het zelve Huis, en dat de tyd gekomen was, dat men dat jok moeſt afſchudden: ſchoon het welzyn van *Europa* vereiſchte, dat 'er een magtig Huis de Rykstengels in handen hadt, en dat men, om tegen de verreuitziende oogmerken van *Vrankryk* te waaken, 'er geen wiſt, 't geen men in vermogen met het zelve konde gelyk ſtellen.

De zaaken dus ſtaande, en terwyl men beraadſlaagde over de maatregelen te neemen tot eene aanſtaande Keizer-verkiezing, kwam de Koning van *Pruiſſen* voor den dag met zyne eiſſchen op eenige Vorſtendommen en Heerlykheden in *Sileſië*. 't Is hier de plaats niet te onderzoeken, hoedanig, en tot hoe verre, die Vorſt in zyne pretenſien gefundeert mag wezen: Dog dit is zeker, dat hy aan de eene zyde te vroeg den weg heeft ingeſlagen van met de wapenen zyn regt te zoeken, vermits alle wegen, om de verſchillen in der minne af te doen, toentertyd nog niet waren geſloten; aangezien het Hof van *Weenen* ordre en volmagt hadt gezonden aan den Graaf van *Neiperg* om eene wapenſchorſſing met zyne *Pruiſſiſche* Majeſteit te beramen. Daarenboven verzogt en bezwoer de Koninginne van *Hongarye en Bohemen* zyne *Pruiſſiſche* Majt. by alle beweegredenen die op het hert van een groot Prins eenigen indruk konden maken, om zyne troeppen uit *Sileſië* te willen trekken; biedende Hem te gelyk aan al het geen men redelyker, wyze van Haare Majeſteyt konde verwagten:

ja de moderatien van 't *Weener* Hof ging zelfs zoo verre, dat het zig daar door verdagt maakte by andere Mogentheden. Ten anderen, zyn de redenen die zyne *Pruiſſiſche Majeſteit* heeft gelieven by te brengen, tot juſtificatie van zyne invaſie en *Sileſië*, te zwak, om te konnen proef houden tegen het waar en algemeen belang van *Europa* ten tyde zyner inrukking in dat Hertogdom: om redenen, dat zulks ondernomen wierdt ten tyde dat het Ryk nog was in de eerſte bedeeſtheid over 't onverwagt afſterven des Keizers, en overzulks direct tegen de *Goude Bulle*: als mede om dat daar door voet wierdt gegeven aan *Vrankryk*, om, naar zyne oude gewoonte, *in 't troebel water te viſſchen*, en om zyne aanſlagen op 't Huis van *Ooſtenryk* werkſtellig te maken by vacature van den Keizerlyken Troon.

't Is dan een misſlag, wanner men voorgeeft, dat het Hof van *Weenen* zig zoude hebben te ſtrak gehouden, om af te ſtaan een gedeelte van 't gene zyne *Pruiſſiſche* Majeſteit pretendeerde Hem geregtelyk toe te komen. Dat Hof kon nog moeſt niet zoo draad reſolveren op zyne Majeſteits verzoeken. De Succeſſie in de erflanden van 't Huis van *Ooſtenryk* was al te verſch gedevolveert op eene Princeſſe, die nog voor haar eigen perſoon, nog voor den Aartshertog, bereids in *utero matris*, nog voor alle andere Succeſſeurs, uit hoofde van de *Pragmatique Sanctie* de exſpectantie en het *jus quæſitum* tot de *Ooſtenrykſche* Erflanden hebbende, een gedeelte haarer Heerſchappyen konde afſtaan; alvorens die zaake eerſt grondig was onderzogt, en de raad der Mogentheden *Garandeurs* der *Pragmatique Sancti*, daar op ingenomen. En het viel die Vorſtin te harder, dat zyne *Pruiſſiſche* Majeſteit konde goedvinden zyne pretenſien met zoo veel aandrang voort te zetten, terwyl Haare Majeſteit nog met heete traanen zat te beſchreyen het ſmertelyk afſterven van Haar Keizer Haaren Heer Vader: en 't er voor zyne *Pruiſſiſche* Majeſteit geenſſins was *Periculum in mora*.

Men zal mogelyk hier op zeggen; Dat het Hof van *Weenen* zig rekkelyder had moeten toonen, aangezien niet alleen eenige van deszelfs *Geallieerden* het zelve den raad gaven, om de zaken met den Koning van *Pruiſſen* by te leggen; maar dat zelfs zyne *Pruiſſiſche* majeſteit in de beſte geſteltheid des waerelds was, om, mits men zyne *Pr.* Majeſteit in zynen eiſch te gemoete kwam, daar door voor te komen het onweder dat *Duitſchland* dreigde, doende Haare Majeſteit aanbieden eene kragtige hulpe, en beloovende

te

tige hulpe, en beloovende te wege te zullen brengen, dat de Verkiezing eenes Keizer verhaast wierde, en ten voordeele des Groothertogs van *Toscanen* kwam uit te vallen; eene zaak, waar toe te dier tyd zeer groote apparentie was, vermits men als nog geen toeleg had gesmeet om die te dwarsboomen, en op een ander te doen uitvallen. Dog, behalven dat het aan Zyne *Pruissische* Majesteit niet alleen stondt, om van den Keizerlyken Troon naar zyn welgevallen te disponeren, maar aan de gezamentlyke Keurvorsten; zoo was het ook daarenboven Haare Majesteit niet te vergen, eene zekere possessie af te staan voor eene onzekere hoop, en het tydelyk bezit des Keizerlyken Troons voor haaren Doorlugtigen Gemaal te verkrygen *titulo oneroso*, en door eene alienatie van zoo een aanzienlyk gedeelte haarer heerschappyen, die voor altoos stont te duuren. Alles dan was te vergeefsch. Men trok wederzyds het harnas aan, waar door men niet anders te weege bragt, dan tyd en gelegenheid te verschaffen aan de Mogentheden, die alleen daar op uit waren, om met de verflagentheid des Huizes van *Oostenryk*, en met deszelfs verzwakking, hun voordeel te doen, en hun groot oogmerk te bereiken.

De Koning van *Pruissen* hadt niet zo dra den oorlog ondernomen, of hy zag zig begunstigt van 't geluk. Zyne voornemens vielen uit naar wensch. De slag by *Molwitz*, waar in hy de zegen, 't begin van den ondergang de *Duitsche* Vryheid, wegdroeg, wierdt eerlang gevolgt van de verovering van geheel *Silesie*; en men zag toen te laat, dat het vuur, zoo lang verborgen onder de bedrieglyke asschе, tot eene volle vlam was uitgebarsten.

Geduurende 't beloop deezer zaaken lei de Keurvorst van *Beyeren* zyne banden vast met *Vrankryk* door 't sluiten van een Tractaat met die Kroon; en eischte, zoo dra hy van haare bystant verzekert was, de geheele Nalatenschap des Keizers, zoodanig als die door *Ferdinand den I.* was bezeten geweest, 't Oogmerk was niet alleen den Keurvorst te stellen in 't bezit der Staaten van 't Aartshuis van *Oostenryk:* maar zelfs hem de Keizerlyke Kroon op 't hooft te zetten. En hier by kon *Vrankryk* verzekert zyn zyne rekening te zullen vinden, en dat het altoos aan hem stondt te hebben eenen Bondgenoot, die zyne belangen in *Duitschland* met kragt zoude doen gelden.

Om hier toe te geraken, wierden eerst de meeste Vorsten die Stem in de Keizer-verkiezing hadden, door emissariissen

van *Vrankryk* omgezet, een magtig leger over den Ryn gezonden, de paſſagies om over dien ſtroom uit de *Nederlanden* in *Duitſchland* hulptroepen te brengen, bezet gehouden: om daar door de vrienden en *Geallieerden* der Koninginne van *Hungarye en Bohemen* te beletten Haar te hulp te komen, en alle de gene die in *Duitſchland* de huik niet naar den *Franſchen* wind wilden hangen, door den ſchrik der wapenen daar toe te dwingen. En dit alles (wie hoorde ooit diergelyke!) onder het glimpig voorgeven van den *Vrede* en de *Ruſt* in het *Keizerryk te handhaven.*

Terwyl de werktuigen van *Vrankryk* hunne rolle by de *Duitſche* Vorſten ſpeelden, zag zig de Keurvorſt van *Beyeren*, door de aankomſt der *Franſche* benden, in ſtaat, om met luiſter op het toneel te verſchynen, en teffens zyne pretenſien kragt by te zetten. Zyne voorafgegaane *Manifeſten* wierden gevolgt van vyftig duizend mannen *Franſche* troepen, waar by zig niet zoo dra de zyne hadden gevoegt, of men opende den Veldtogt, en, mits men weinig of haaſt geenen tegenſtant vond, maakte men zig meeſter van *Neder-Ooſtenryk*; byna zonder ſlag of ſtoot. Straks wierdt de *Byervorſt* voor Aartshertog van *Ooſtenryk* erkent, en men begon zelfs maatregelen te beramen, om *Weenen* te gaan aantaſten. 't Schynt dat men by nader overleg en 't min voordeelig ſaiſoen, redenen heeft gehad, om van een beleg van dat gewigt en gevolg af te zien; of dat andere geheime beweegmiddelen daar toe oorzaak zullen hebben verſchaft: ten minſten de *Geallieerden* den *Donau*-ſtroom overgetrokken zynde, wenden hunne wapenen naar *Bohemen*, alwaar zy met die des Keurvorſts van *Saxen* Koning van *Polen* (die zig nu insgelyks tot mededinger naar de *Ooſtenrykſche Staaten* hadt verklaart) verſterkt zynde, *Praag*, Hooftſtad van dat Koningryk, zoo dra innamen, als dezelve berent was en ingeſlooten. Die aanzienlyke plaats wierdt met den degen in de vuiſt vermeeſtert, zonder dat het de overwinnaars eenig verlies van belang kwam te koſten. Ook daar wierdt de Keurvorſt van *Beyeren* tot *Koning van Bohemen* uitgeroepen, en zag zig in eenen veldtogt Meeſter van twee aanzienlyke gedeeltens der Staaten des Huizes van *Ooſtenryk*, terwyl zyn Bondgenoot, de Koning van *Pruiſſen*, van een derde in 't bezit was, en toelei, om een vierde, te weeten *Moravië*, door de wapenen te overweldigen.

't Scheen

't Schoen dat de Koninginne van *Hungarye* en *Bohemen* nog geene vyanden genoeg hadt, en dat men niet te vreden was, met haare Staaten in *Duitſchland* te vermeeſteren, 't en ware men ook die, welke zy in *Italie* bezat, kwam te overheeren. De Koning van *Spanje* zyn voordeel zoekende te doen met den verwarden ſtaat der zaken van 't *Weener* Hof, eiſchte wel de geheele Nalatenſchap van Keizer *Karel den V.* dog ſcheen zig te zullen vergenoegen, met het geen de *Spaanſche* Kroon bezeten hadt aan gene zyde der *Alpiſche* Gebergten, eer Koning *Karel* de *II.* was komen te overlyden: niets ter zake doende dat die Staaten en Heerlykheden door een plegtig bezworen Tractaat aan het Huis van *Ooſtenryk* afgeſtaan, en door magtige Mogentheden aan het zelve waren *gegarandeert*. Dat mogt weinig helpen. Men zondt den Hertog van *Montemar* met eene krygsmagt naar *Italië*; welke niet zoo dra aldaar was aangeland, of de Koning der beide *Siciliën* ligte mede het momaangezigt af, en voegde zyne krygsmagten by die des Konings van *Spanje*: naar allen ſchyn met geen ander inzigt, dan om, terwyl de meeſte benden der Koninginne van *Huhgarye* en *Bohemen* naar *Duitſchland* ontboden, en de overige te zwak waren om tegenſtant te bieden, op haare *Italiaanſche* Staaten, en op die des Groothertogs los te gaan, 't en ware de Koning van *Sardinië*, zyne eigene belangens al te wel bewuſt, en daarom die van 't Huis van *Ooſtenryk* ondersteunende, met al zyne magt den Koning *Don Carlos* en den Hertog van *Montemar* tot nog toe hadt weten te houden binnen de palen van beſcheidenheid.

Men moet verwondert ſtaan, wanneer men ziet, dat zoo veele Vorſten, waar van ſommige op zig hebben genomen de *Garantie* der *Pragmatique Sanctie*, en andere, die natuurlykerwyze, en zonder eenige belofte van *Garantie*, om hun eigen welwezen, gehouden zyn de Staaten van het Huis van *Ooſtenryk* met alle hunne magt te verdedigen, egter daar toe hebben konnen komen, datze, terzyden ſtellende hunne beloften van *Garantie* of waare belangen, vyandlyk hebben konnen beſpringen eene Vorſtin, welkers Gemaal nog onlangs zyne vooruderlyke Staaten heeft moeten opofferen aan *Vrankryk*, om die van den Keizer Haaren Vader te gelyk met *Duitſchland* zelf in zekerheid te ſtellen, en die, 't geen hem daar voor in de plaats is afgeſtaan, het Groothertogdom *Toſcanen*, genoegzaam *precario* bezit: en nog meer moet men

wondert ſtaan, als men overweegt, dat *Vrankryk* van zig kan verkrygen de hand te leenen aan Vorſten, die voornemens zyn voor zig te verkrygen, de Staaten en Heerſchappyen van 't Huis van *Ooſtenryk*, waar van die Kroon zoo plegtelyk de *Garantie* op zig heeft genoomen, en van welke *Garantie* alleenlyk en volkomentlyk afhangt de *tytel* welke zy heeft tot het bezit des Hertogdoms van *Lotteringen*. Dog aan al het welk zy zig weinig bekreunende, aan geheel *Europa* een bewys verſtrekt, hoe weinig ſtaat 'er te maaken is op de allerplegtigſte Tractaten, en dat de waare veiligheid niet te vinden is in *Perga-ment* en *Zegel*; maar dat de *langſte degen* de uitlegger der Tractaaten en de *Scheidsman* der zaaken is.

Al wie maar met een onzydig oordeel zal willen beſchouwen den ſtaat der zaaken in *Duitſchland*, en agt ſlaan op de groote verpligtingen die de Keurvorſt van *Beyeren*, thans, inzonderheid door *Vrankryks* onderſtant en practyken, op den Keizerlyken troon verheven, aan die Kroon heeft, zal natuurlyker wyze in zig voelen opwellen eene gedagte, wat dog de inzigten der *Franſche* Kroon mogen weezen, om zulke magtige onderſtanden van geld en volk, aan dien Vorſt te verſchaffen: en zulks in eenen tyd, waar in de ſchaarsheid van geld in dat Ryk grooter is, als dezelve mogelyk in dertig jaaren herwaards is geweeſt. Te denken, dat zig de Koning van *Vrankryk* (hoe de zaaken voor den nieuwen Keizer ook mogen uitvallen) met ledige handen zal laten afzetten, is eene diepe onwetenheid der *Franſche* Staatkunde: vermits die Kroon, niet gewoon iets voor niet te doen, ook in dit geval wel zal hebben zorg gedragen dat haare belangen niet vergeten zullen worden. Voor te geven, dat zy dat doet, om de *Ruſt* en *Vrede* in 't *Roomſche Ryk* te handhaven, is even zoo veel, als of men om *Ruſt* en *Vrede* in eene ſtad te houden, de Regenten tegen de Burgery, en deeze wederom tegen gene ging ophitſen. *Ruſt* en *Vrede* te handhaven, door zoodanige menées als *Vrankryk* altoos in *Europa* en in 't *Duitſche Ryk* heeft gehouden, is niet dan eene ydele waan; woorden en klanken zonder zin, niet anders op te vatten, dan alleenlyk voor zoo verre als dezelve in eene gantſch ſtrydige beteekeniſſe konnen worden uitgelegt: namentlyk dat die handhaving van *Ruſt* en *Vrede* niet anders te verſtaan is, dan dat *Vrankryk* voorheeft, *Duitſchland* door *Duitſchland* zelf af te matten, deszelfs Vorſten

ſten in hunne onderlinge ingewanden te doen woeden, om daar na, d'een door den anderen verzwakt zynde, een iegelyk de wet te ſtellen, en over al te zamen te heerſchen; of, gelyk iemant niet onaardig gezegt heeft, de *Duitſchers* elkanderen te doen 't hair uittrekken, om daar van Paruiken voor de *Franſchen* te maken.

Occidat illa dies ævo, neu poſtera credant
Sæcula! nos certe taceamus; & abruta nullâ
Nocte tegi propria patiamur crimina gentis.

Zoo 't *Vrankryk* ernſt was geweeſt de *Ruſt* en *Vrede* in 't *Duitſche* Ryk te handhaven, het zoude zyne beloften van *Garantie* nagekomen, en de hand niet geleend hebben aan ondernemingen op de Staaten der Koninginne van *Hungaryen* en *Bohemen*: het zoude zyne troepen by de Keizerverkiezing uit het Ryk hebben gehouden, wetende dat alle Verkiezing van een Hoofd des Ryks, ondersteunt door vreemde troepen, is direct aangaan tegen de *Goude Bulle*, de fundamenteele wet des Ryks. Maar nu heeft het tegendeel gedaan, en wil egter de waereld doen gelooven, dat het zulks gedaan heeft uit heil en vreedzame beginzelen. Dog vermits *Vrankryk* alle andere tytel, pretext of oorzaak ontbrak, om zyne aanſlagen op het Huis van *Oſtenryk* en de *Duitſche Vryheid* eenige kleur te geven, geeft het zyne groote verlegentheid te kennen in dezelve te palliëren met den tytel van handhaving van *Ruſt* en *Vrede* in 't Keizerryk.

Ruſt en *Vrede* in *Europa* of in het Keizerryk te handhaven, zyn de gewoonlyke voorgeevens en practyken waar mede de *Franſche* Furie, de oorlogsvlam in de Chriſtenheid ontſtoken hebbende, zig doorgaans gedekt heeft. 't Is den *Franſchen* byna geen werk, hunne alleronregtvaerdigſte bedryven met eenen ſchoonſchynenden dekmantel te vermommen, en alles met eenen verkeerden naam tot hun voordeel te doopen; waar van de voorbeelden zoo menigvuldig zyn. Aldus wiſten zy, toen zy de onderdrukking en geheele ruine des Hertogdoms *Lotteringen* ondernamen, dat te noemen eene *broederlyke Correctie*: hunne geſtadige ſiniſtre practyken in 't *Duitſche* Ryk, eenen *noodpligt om de Weſtphaalſche Vrede te maintineeren*: hunne kwade menées en omkoopingen in *Polen*, eene *Godsdienſtige en Chriſtelyke Voorzorge, om dat Ryk te voorzien met zoodanig eenen Koning,*

die

die magtig mogt zyn om dat Bolwerk van 't Chriſtenryk te beſchermen tegen de aanvallen der Turken en Tartaaren. Toen de Baron d'*Iſola*, 's Keizers Miniſter, den *Polen* aanwees de geheime aanſlagen der *Franſchen*, om voor *Polen* eenen Koning naar hunnen zin te verkiezen, riepen zy openlyk uit; *Hy droomt: hy is gek:* als hy den *Spaanſchen* verwittigde van het voorneemen dat de *Franſchen* hadden om de *Spaanſche Nederlanden* te overweldigen, wierdt hy door den Biſſchop van *Ambrun* beſchuldigt, dat hy *Spanje tegen Vrankryk zogt op te bitſen:* als hy zeide, dat de *Franſchen* zogten de *Triple Alliantie* te ſloopen, om den aangevangen oorlog des te beter te vernieuwen, noemden zy dat *Bagatelles:* en toen hy, dat de *Franſchen* toeleg maakten, om het *Vereenigd Nederland* aan te taſten, en daar door den *Spaanſchen Nederlanden* alle middelen van defenſie af te ſnyden, verweten zy hem, *dat zulks niet anders was, dan zyne gewoonlyke konſtenaryen om Europa te beroeren.*

Men zal my mogelyk tegenwerpen dat *Vrankryk*, in zig te mengen onder de geſchillen tuſſchen het Huis van *Oſtenryk* en de *Geallieerde Duitſche* Vorſten, ſchynt genoegzaam edelmoedig te werk te gaan, aangezien het niet anders voor zig bedingt, dan reſtitutie zyner penningen, wanneer de Keizer zal zyn in de geruſte poſſeſſie der Keizerlyke Kroon, en midlerwyl, tot dat de volle betalinge zal wezen geſchiet, verpandinge van eenige ſteeden. 't Is waar, dit is ten minſten 't voorgeven: dog wanneer men acht ſlaat op de grootheid der ſommen die *Vrankryk* gehouden blyft den Keizer maandelyks op te ſchieten, tot dat hy in 't volle en geruſte bezit des Keizerryks zal wezen geſtelt, behalven nog het aantal van troepen op *Vrankryks* eige koſten; zoo zal men bevinden, dat het onderpant dier ſteden, (buiten behalven dat geen Keizer bevoegt is eigener gezag de ſteden aan eenen vreemden Vorſt te verpanden) verre na niet kan opwegen de overgroote geldſommen, bereids door *Vrankryk* aan den Keizer verſtrekt, en de gene welke het, naar alle waarſchynelykheid, in 't vervolg van tyd, nog zal moeten verſtrekken.

Wat dan? *Vrankryk* moet egter voldoeninge hebben; en waar zal de Keizer die van daan haalen? Want het is reſolut, dat byaldien geheel *Beyeren* zoodanig als het thans is, eerſt uitgeput door den Keurvorſt zelf, en daarna overheert door de *Oſtenrykers*, in de waagſchaal wierdt gezet tegen de ſommen door *Vrankryk* voor hem bereids

uit-

uitgeſchoten, en die nog ſtaan uitgeſchoten te worden, het eerſte tegen de laatſte te ligt zoude worden bevonden: Behalven dat, zoo wel het Keurvorſtendom *Beyeren* als andere Staaten, Vorſtendommen of Steeden des Keizerryks *inaliënabel* aan *Vrankryk* zynde, geenzins tot eene waarborge, veel minder tot voldoening haarer uitgeſchootene penningen, aan die Kroon konnen verſtrekken.

Zoo de voldoening voor *Vrankryk* in *Duitſchland* niet is te vinden, moeten wy die ergens elders zoeken. Maar waar dog anders dan in den afſtand van een gedeelte of van het geheel der *Spaaſche Nederlanden*, of van de veſting *Luxemburg*, ofte mogelyk wel van die beide te zamen?

De *Nederlanden*, dat vaſte Bolwerk tegen de gevaarlyke ondernemingen van *Vrankryk*, dat *Palladium* van onze en geheel *Europa's* VRYHEID, ja die zelve *Nederlanden* zyn de ſchoone Bruid daar *Vrankryk* om danſt, en daar het al eeuwen herwaards heeft op toegelegt; ten minſten zedert de Regering van *Lodewyk den XI.* welke Vorſt men met regt mag zeggen, voor een groot gedeelte door 't afknypen van eenige brokken der Staaten en Landen van Vrouw *Maria van Burgundiën* de eerſte gronden van de *Franſche* grootheid te hebben gelegt. Die doortrokke Vorſt was zoo verheugt op 't hooren der eerſte tyding van de nederlaag van Hertog *Karel den Stouten* by *Marat*, dat hy aan *Philippe de Comines* en aan den Heer *du Bouchage* elk twee honderd mark zilvers gaf. Maar verſtaande de groote nederlaag van *Karel* by *Nancy*, was hy zoodanig opgetogen van vreugde, dat zyne blydſchap geen maat hieldt, en hy als uitgelaaten was. En ſchoon hy in 't begin niet anders wiſt, dan dat *Karel* na zyne nederlaag 't ontvlugt was, beſloot hy egter zig meeſter te maken van deszelfs Staaten in *Burgundië*, met dat inzigt, zoo hy voorgaf, dat, zoo *Karel* in 't leven was gebleven, hy voorgegeven zoude hebben, zulks alleen te hebben gedaan om daar door voor te komen den inval der *Duitſchers*. Dog zoo dra wiſt hy niet dat *Karel* in dien ſlag geſneuvelt was, of hy maakte zig meeſter van *Abbeville*, en veroverde binnen korten tyd een goed gedeelte der *Burgundiſche* Staaten.

Daar ontbraken te dier tyd geen verſtandige lieden in *Engeland*, die zeer wel zagen waar op de *Franſche* Vos doelde, en dat zyne *conqueſten* in *Burgundiën* even zoo veele doodſteken aan *Groot-Brittanje* toebragten; waarom zy ook Koning *Eduard* tot beſcherming der Landen

den van *Karels* Erfgename geſtadig aanporden. Dog *Lodewyk* wiſt geduerig den loggen, en in zyne ontugtigheden verzoopen leggenden *Eduard* zoodanig een rad voor d'oogen te draaijen, door hem te ſtreelen met een huwelyk tuſſchen zynen *Dolphyn* en *Eduards* Dogter, door hem vyftig duizend Ryksdaalders jaarlyks in zyn Paleis te *Londen* te doen aantellen, behalven de groote Jaarwedden die hy aan d'*Engelſche* Staatsdienaars uitreikte; dat *Eduard*, of door gietigheid het *Franſche* geld boven de waare belangen zyns Ryks ſchattede, of door logheid verzuimde de overwinningen van *Lodewyk* te dwarsboomen.

Van zoo grooten aangelegentheid hebben de *Franſchen* altyd de *Spaanſche Nederlanden* gerekent, dat *Mazarin* plagt te zeggen, dat *Parys*, hoe vermakelyk die Stad ook wezen mogt, egter niet wel gelegen was, zoo lang dezelve niet midden in *Vrankryk* lag.

Lukte het *Vrankryk* eenmaal, zig meeſter te maken van de *Spaanſche Nederlanden*, en daar van te blyven in de geruſte poſſeſſie, wel haalt zag men eene *Vyfde Monarchy* op het toneel verſchynen, en *Europa* zig geklonken in de boeyen die men in dat Ryk al zoo lang voor haar geſmeet heeft. De Gelegentheid en Zeehavens der *Spaanſche Nederlanden* zyn van die aangelegentheid, dat zoo dra de *Franſche* Kroon ooit of ooit daar van zal hebben de gewiſſe en vreedzame poſſeſſie, het ook ter zelver tyd gedaan zal wezen met den Koophandel der *Engelſchen* en *Hollanders*, de waare zenuwen hunner Rykdommen, en, mag men 't zeggen, hunner Vryheid: ja *Antwerpen* alleen, geſtelt in handen der intrigante *Franſchen*, is in ſtaat om binnen korte jaaren den doodſteek aan de Commercie van *Londen* en *Amſterdam* toe te brengen. Hier door zouden onze magtigſte Provincien in haar zelven kwynen: de *Franſche* Kapers 't *Canaal* en de *Noord-zee* onveilig maken, den Koophandel belemmeren; en de *Engelſchen*, zoo wel als wy, door magtige vlooten, die de winſt des handels zouden verteeren, genootzaakt zyn de vrye vaart te beveiligen. Dit zou het nog niet al zyn: maar wanneer *Vrankryk* de *Nederlanden* in zyn geweld hadt, zou *Engeland* zig byna geheel van *Vrankryk* omringt zien, en door middel der Zeehavens van dat Ryk, en van die der *Nederlanden*, zig dermaten beſloten vinden, dat het zig voor geduurige Landingen bloot geſtelt, en, niettegenſtaande deszelfs ontzachelyke vlooten, zynen Koophandel in geſtadige decadentie zouden vin-

den,

den. *Engeland* ziet thans ter tyd, en heeft al lang gezien, hoe zeer het tegen zyn eigen belang gezondigt heeft door *Duinkerken* aan *Vrankryk* te verkoopen, want die Stad opende nog, na 't verlies van *Calais*, altoos den ingang in *Vrankryk*, of in de *Nederlanden* als die door *Vrankryk* in nood waren. Maar wat anders ſtont 'er te gebeuren, wanneer de *Nederlanden* aan de *Franſche* Kroon, en *Ooſtende*, *Nieupoort* en *Antwerpen* by *Duinkerken*, *Mardyk* en *Grevelingen* wierden gevoegt. Eerlang zou *Vrankryk* het gebied der Zee aan *Engeland* konnen betwiſten, en mogelyk binnen eene halve eeuwe tyds geheel *Groot Brittanje* als een *conqueſt* aan zyne andere Staaten hegten.

Van geene andere gedagten was Koninginne *Elizabeth* toen zy tegen den Heer van *Sully*, Gezant van *Hendrik den IV.* aan 't *Groot Brittanniſch* Hof, niet zonder verbolgenheid, zei; „ Dat nog *Vrankryk*, nog *Engeland*, nog eenige andere Vorſten iets op de *Nederlanden* hadden te zeggen, en „ dat zy zelfs niet zoude gedoogen dat 'er de Koning ook op „ dagt. "

(*) Van geen ander begrip is ook geweeſt Koning *Jacobus de I.* toen hy vernam, dat *Don Pedro de Toledo* in den jaare 1608. naar *Vrankryk* was gezonden, om de *Spaanſche Infante* aan den *Dolphyn* van *Vrankryk* ten huwelyk, en de *Nederlanden* tot eene Bruidſchat, aan te bieden: ſchoon zyne vrees ongegrond was, vermits het *Spaanſch* Huwelyk door Koning *Hendrik* van de handt wierd gewezen.

Van geene andere bevatting was al mede *Karel de I.* Want toen de *Franſche* wapenen, gevoegd met die der *Vereenigde Nederlandſche Provintien*, geduurende de Regeering van *Lodewyk den XIII.* en eenen geruimen tyd na deſſelfs overlyden, groote voortgangen maakten, en 't zig liet aanzien, dat dezelve eerlang de *Spaanſche Nederlanden* zouden vermeeſteren, van welke albereids tuſſchen *Vrankryk* en de *Vereenigde Staaten* een ontwerp van verdeeling of zoo genaamde *Partage* was gemaakt; deedt *Richelieu*, die, beeter dan iemant, wiſt, hoe veel 'er *Engeland* aan de *Spaanſche Nederlanden* gelegen lag, door den *Franſchen* Afgezant den Koning verzoeken, dat hy het zelve wilde beaangenaamen. Dog *Karel*, wel verre van de *Franſche* overwinningen goet te keuren, gaf ten antwoord, dat hy, *eer 't zoo verre kwam, zig in perſoon in de Spaan-*

(*) *H. de Groot Nederl. Hiſt. XVII. B.*

Spaanſche Nederlanden zoude ſtellen aan 't hoofd van dertig duizend Engelſchen den Spanjaard te hulpe. Toen nu de *Franſche* Afgezant *Karels* antwoord aan *Richelieu* bragt; *Heeft hy dat gezegt*, zei de Kardinaal, *dat zal ik hem doen in d'oogen druipen.* Hierom zondt hy, zoo dra d'oorlog tuſſchen *Karel* en zyn *Parlement* gedeclareerd was, zesmaal honderd duizend guldens aan *Kromwel*, om daar mede in 't begin zyne krygsmagt te betaalen, na dat hy albereids, door den hoogmoed der *Engelſche* Koningin op het gevoeligſte gehoont, de zaken in *Engeland* tuſſchen den Koning en zyn *Parlement* zoo verre hadt weten te verwarren, dat ze onherſtelbaar wierden. Kortom, men wil dat *Karel* voor 't meerendeelte 't aan de Practyken van *Richelieu* heeft te danken gehad, dat hem zyn hoofd op een ſchavot wierdt afgeſlagen. Ook durfde de *Franſche* Gezant t'huis gekomen, zig wel beroemen, dat hy in *Groot Brittanje* een vuur hadt geſtookt, 't geen men zoo dra niet ſtondt te bluſſchen; en dat d'*Engelſchen* in de twintig eerſte jaaren niet in ſtaat zouden zyn om *Vrankryk* iets af te eiſſchen. En ſchoon *Karel de II.* in den jaare 1672. zig niet ontzag, om tegen 't baarblykelyk belang van *Groot Brittanje* met *Vrankryk* aan te ſpannen, en den oorlog teegen deeze Republyk te verklaaren, liet egter die Vorſt, door zyn Parlement tot gezonder gedagten gebragt, door zynen Afgezant den Ridder *Temple* den Staaten verklaaren; Dat het *hen bewuſt was, dat zyner Groot Brittanniſche Majeſtaits intereſt hem niet konde toelaten, dat Vlaandre* (dus noemen de *Engelſchen* de *Spaanſche Nederlanden*) *verlooren zoude gaan.* Ook hadt *Karel* in den beginne zyner regeering daar op naauwkeurig agt geſlagen, waar van de *Triple Alliantie* een doorſlaande blyk is; na welkers ſlooping hy, omgezet door de *Franſche* intrigues, zoodanig zyne eigene en teffens de belangens van zyn Ryk, verwaarloosde, dat hy als door den toom geſprongen, alles, behalven zyne welluſten, verwaarloosde, en zig aan 't verlies of behoud der *Nederlanden* weinig meer bekreunde.

Dit alles dient tot een onwederſprekelyk bewys, hoé veel 'er *Engeland* en de *Vereenigde Provincien* aan gelegen legt, dat de *Spaanſche Nederlanden* nooit, in hoedanigen geval zulks ook zoude mogen wezen, aan *Vrankryk* mogen worden afgeſtaan, of toegelaten, dat zelfs het allerminſte gedeelte daar van door die Kroon worde bemagtigt,

ligt. De *Nederlanden* zyn altoos gehouden voor eene hâmeide, flagboom en ſchuts-muur onzer zekerheid; èn zy zyn het ook in der daad: egter met dien verſtande, dat ze moeten verblyven in handen eener Mogentheid, die in ſtaat is om dezelve te verdeedigen, en in derzelver verdeediging een wezendlyk en ongetwyfeld belang heeft: en overzulks zyn de belangen eener Mogentheid, die zig gelegen laat leggen aan 't behoud der *Nederlanden*, 't bolwerk onzer zekerheid, ook waarlyk onze eigene belangen. En de reden daar van is; om dat de overheering der *Nederlanden* door *Vrankryk* niet zoo dra zoude zyn geſchiet, of wy zouden met dat Ryk boord aan boord leggen, en, in geval van verwydering, met eenen voor ons al te magtigen buurman te doen hebben.

Niet alleen zou de bezitting der *Spaanſche Nederlanden* door *Vrankryk* den doodſteek geven aan den Koophandel der *Britten* en der *Vereenigde Nederlanders*; maar het wegnemen van dien ſcheidsmuur, die tuſſchen de *Vereenigde Provinciën* en *Vrankryk* legt, en altyd van een magtig Vorſt, die met zyne *Geallieerden* in ſtaat is om dien te beſchermen, moet worden bezeten, zou ook voor onze Republyk ten uiterſten verderflyk zyn: want zoo dit gebeurde, zouden wy terſtont, onder 't een of 't ander pretext, waar aan 't *Vrankryk* nooit mangelt, al was 't zelfs dit, dat wy *Afvalligen* van *Syanje* waren, en volgens *'t regt van Devolutie* aan de *Franſche* Kroon behoorden, den oorlog onvermydelyk op den hals krygen; welken het ons, verlaten van onze oude en trouwe Bondgenooten, door *Vrankryks* bedreigingen afgeſchrikt of onmagtig zynde, onmogelyk zoude zyn tegen den magtigſten Koning des Waerelds lang uit te houden. Dan was 't binnen weinige jaaren uit met de *Vereenigde Provinciën*, en niets zoude in ſtaat zyn om *Vrankryk* te beletten dezelve te overweldigen. Hoe 't dan gaan zoude met VRYHEID en GODSDIENST, laat ik aan d'overweging der gener, welke die beide panden, waar voor onze Voorouderen zoo veel bloeds geſtort en zoo veele ſchatten verſpilt hebben, op het gemoed weegen.

Uit de menigvuldige reſtrictien en angſtige bezwaarlingen, waar mede *Philips de II.* de *Nederlanden* en 't Graafſchap *Burgundië*, als eene Bruidſchat, zyne Dogter d'Infante *Iſabella Clara Engenia*, by gelegentheid van haar huwelyk met *Albert* Aartshertog van *Ooſtenryk*, in den jaare 1608. afſtondt en overdroeg, blykt klaar, dat die Vorſt

en de *Spaanſche* Raad wilden, dat de *Nederlanden* en 't Graarſchap *Burgundië* voor altoos zouden blyven een aanhangzel der *Spaanſche* Heerſchappyen. Men behoeft daar toe alleenlyk maar 't oog te ſlaan op het II. III. IV. en VI. art. der voorwaarden van die overdragt: ja in het VII. art. wordt wel duidelyk bedongen en vaſt geſtelt: (*) *Dat alle Princen en Princeſſen die uit dat Huwelyk mogte worden geboooren, gehouden zouden zyn hunne Zoonen en Dogteren te doen huwen, naar goedvinden van d'Erfgenamen en Opvolgers van* Philips, *ofte van de Toningen van* Spanje *in der tyd.* En het is ten uiterſten aanmerkens waardig, dat daar *Philips* met den overdragt der *Nederlanden* de *Spaanſche* Kroon hadt konnen bevryden van de onnoemelyke ſchatten, welke dezelve benootzaakt was jaarlyks tot den oorlog aldaar uit te ſchieten; en dat hy, wetende van hoe groot belang dezelve waren, en hoe groote inkomſten hy jaarlyks daar uit getrokken hadt; egter alle die voordeelen wel heeft willen aan zyne Dogter afſtaan, en de *Spaanſche* Kroon belaſt laten met de onkoſten des oorlogs. Dog zyn inzigt was dat de *Zeven Vereenigde Provinciën*, die van hem afgevallen waren, ziende zig door dien afſtant en overdragt voor altoos verloſt van de Heerſchappy van *Spanje*, daar toe zouden konnen worden gebragt, dat zy thans van *Spanje* ontſlagen, en haare eigene Vorſten hebbende, wederom met de andere *Tien* tot gehoorzaamheid zouden keeren. Dog hy bedroog zig: want *Spanje* verloor door dien overdragt den beſten paerel uit haare Kroon, en bleef, dit niet tegenſtaande met al den laſt des oorlogs op den hals zitten. „ Verders, zegt de aangehaalde „ Schryver, (†) is het eene verwonderens waardige zaak, „ dat

(*) *Joan. Baptiſta Taſſis Comment. de Reb. Belgic. Lib. VIII.*

(†) Cæterum res non indigna maximâ admiratione, quod *Philippus* Princeps prudentiſſimus, ſciens quid valeret Belgium, quantumque Hiſpaniæ intererat, illud ſibi habere ſemper annexum, quoque ſolo, ea Corona Hiſpaniæ, unica eſſet maris Domina, Monarchaque in Europâ longe primus, voluerit præter ea, quæ poſſidebat (quæ erat major pars) fructum ſpei, quam adhuc habebat recuperandi armis, quod per rebellionem malevolorum, ac hæritocorum iverat perditum, tranſferre in alium, reſervandum in ſe ſolummodo eoſdem ſumptus, quos antea faciebat, dum certabatur de utilitate propriâ, qui procul dubio erant tam immenſi, ac ita conſumebant ærarium Hiſpanicum, ut vix erat, unde bello tam longo, ac gravi amplius

„ dat *Philips*, een wys en voorzigtig Vorst, wetende van
„ wat belang *Nederland* was, en hoe veel 'er *Spanje* aan
„ gelegen lag, dat het zelve altyd daar mede verknogt
„ bleeve, en dat die Kroon daar door de eenige Mee-
„ streese ter Zee, en verre de voornaamste Alleenheers-
„ scherse in *Europa* was, daar toe heeft konnen komen,
„ dat hy, behalven 't geen hy nog van *Nederland* bezat,
„ (en 't geen egter 't grootste gedeelte daar van was)
„ nogtans al de vrugt der hoop die hy nog hadt van het o-
„ verige, dat door de wederspannigheid der kwaadwilligen
„ en Ketters was verloren gegaan, door de wapenen te
„ zullen wederkrygen, op een ander heeft willen over-
„ dragen, en alleen voor zig behouden dezelve onkos-
„ ten te dragen, welke hy bevorens hadt moeten doen,
„ terwyl hy nog voor zyn eigen belang oorloogde; wel-
„ ke onkosten, buiten allen twyfel, zoo groot waren, en
„ zodanig de *Spaansche* Schatkist uitputteden, dat dezel-
„ ve bezwaarlyk kon toereiken tot verval deezes langduu-
„ rigen

amplius provideretur: atque sic, si per dictam resignationem liberasset se de tam ponderoso onere, videbatur, quod accommodando se necessitati, & volendo tempestive prævenire, ne tandem Hispania ipsa propter impotentiam iret in præcipitium, fecisset bene, sed retinendæ solam onus, fructum verò ejusdem omnino daerelinquere; quod ad illud attinet, visum est aliquibus, nec amorem erga Filiam, nec incertam illam pem eâ viâ integrè pacificandi Belgium, cujus videtur meminisse in præfatâ renuntiatione, tanquam de secundâ ejusdem causâ, meruisse tam prodigam liberalitatem. Quamvis enim longè justum, rationique omnino consonum foret, tantâ bonitate, ac clementiâ Domini (qui cum resignatione sui juris in filiam, liberabat eos in perpetuum à Dominio Hispanico, quod obstinatè abhorrebant) inductos iri, ut desartâ rebellione libenter ad obedientiam debitam cum cæteris Belgis reverterentur, nihilominus ad tam somnolentam oblivionem amoris (qui solet inesse subditis erga suos Principes naturales, & tanquam hæreditario jure transire de uno in alterum) desideriumque traducendi in se Democratiam, adduxerat eos hæresis, fœlixque civile bellum: ut nullus fuerit, qui tempore dictæ resignationis, nec jam, præsente *Isabellâ*, tam magnæ obligationis voluerit meminisse, immo eâ ipsâ resignatione, quâ Belgio videtur *Philippus* quæsiisse, ac speraste remedium, fortificarunt, atque ita colorarunt rebellionem, quam constanter profitebantur, ut ex tunc tanquam derelicti, ejective à *Philippo*, nullo erga eum amplius jure teneri, publicè per totum orbem sint professi.

„ rigen en zwaaren oorlogs; zulks hy, zoo hy zig door
„ den gemelden overdragt hadt willen ontlaſten van zulk
„ een gewigtig pak, gefcheenen zoude hebben, door zig
„ te ſchikken naar de nootzakelykheid, en door tyde-
„ lyk voor te willen komen, dat op het laaſt niet *Spanje*
„ zelve, om deszelfs onmagtigheid, gevaar liep, wel ge-
„ daan te hebben; dog wat aanbelangt, dat hy al den laſt
„ voor zig hieldt, en van alle voordeelen afſtant deedt,
„ meinden eenige, dat nog de liefde tot zyne Dogter,
„ nog de onzekere hoop, om door dat middel geheel *Ne-*
„ *derland* te bevredigen, waar van hy egter ſchynt in den
„ gemelden afſtant, als van ene tweede beweegreden, ge-
„ wag te maken, niet konnen opwegen eene zoodanige
„ kwiſtagtige mildheid. Want hoe zeer het gantſch regt-
„ matig en redelyk zoude zyn, dat zy door eene zoo
„ overgroote tekkelykheid en goedertierenheid hunnes
„ Vorſts (als die door den overdragt van zyn regt aan
„ zyne Dogter, hen voor altoos ontlaſte van de *Spaan-*
„ *ſche* Heerſchappy, waar van zy eenen onverzettelyken
„ afkeer hadden) bewogen wierden, om van hunne we-
„ derhoorigheid afziende, wederom, met genoegen, zig
„ met de overige *Nederlanders* onder de ſchuldige gehoor-
„ zaamheid te begeven; hadt egter de Kettery, en hun
„ geluk uit dien burger-kryg hen tot zulk eene onagtzaame
„ vergeetelheid van de zugt (welke doorgaans de onder-
„ daanen hunne natuurlyke Vorſten toedragen, en als by
„ Erflatinge van den eenen op den anderen plagt te ver-
„ ſterven) en tot het verlangen om tot eene volks-regering
„ over te gaan, vervoert, dat 'er niemant gevonden
„ wierdt, die ten tyde der gemelde overdragt, en zelfs
„ toen *Iſabella* zig albereids in *Nederland* bevondt, aan
„ zulk eene groote verpligting eens heeft willen denken;
„ ja dat zy, zelfs door dien afſtant, waar door *Philips*
„ ſcheen te trachten en te hoopen *Nederland* eenig hulp-
„ middel te zullen toebrengen, verhart zyn geworden in
„ hunne halſtarrige wederhoorigheid, aan welken zy die
„ kleur gaven, en openlyk uit zeiden, dat zy van *Philips*
„ verlaten en afgeſneden, in geenen opzigte altoos meer aan
„ hem waren verbonden".

Men ziet uit al dit bygebragte, van hoe groot belang ook *Spanje* de *Nederlanden* heeft gerekent voor haare kroon, als waar door zy zig rekende de eenige Meeſtreſſe ter Zee, en de eerſte en voornaamſte Alleenheerſcherſſe

heerſſe van geheel *Europa*; en vervolgens dat ook die Kroon uit dien Hoofde een onwederſprekelyk intereſt heeft, dat het bereids al te magtig *Vrankryk* dezelve nooit kome te overheeren. En hoe zeer men hier tegen zoude mogen inbrengen, dat de maatregelen der *Spanjaarden* met betrekking tot de *Spaanſche Nederlanden* zedert dien tyden grootelyks zyn verandert, vermits de Opvolgers van *Philips II*, genootzaakt zyn geworden den *Zeven Vereenigde Nederlandſche Provincien* de VRYHEID op te dragen, en 'er thans een tak van 't Huis van *Bourbon* den Scepter in de *Spaanſche* Monarchy zwaait; zoo kan egter de Staatkunde nooit toelaten dat de *Spanjaarden* met goede oogen zouden aanzien, dat *Vrankryk* zig meeſter zoude maken van de *Spaanſche Nederlanden*, en daar door tot den ontzachelyken top der zoo zeer gedugte Alleenheerſching in *Europa* ſtygen: om redenen, dat hen al te wel bewuſt is, dat de *reden van Staat* in *Vrankryk* altoos daar op is uit geweeſt, om geenzins een gedeelte, maar geheel *Europa* de *Franſche* Kroon onderdanig te maken, en dat zoo min *Spanje* als andere Heerſchappyen daar van zouden uitgeſloten blyven; ja dat hunne tegenwoordige Vorſten, takken en afzetzels van 't Huis van *Bourbon*, altoos tot de *Franſche* grootheid zullen mede werken: aangezien de *Franſche* Princen en Princeſſen; by hunne huwelyken met andere Vorſten of Vorſtinnen, of by hunne Erfvolgingen in andere Staaten en Heerſchappyen, altoos het belang van *Vrankryk* overal met zig brengen en invoeren. En het is uit dezen hoofde, dat men hen, by hun vertrek uit dat Ryk, altoos deeze laatſte les geeft: *Dat zy zullen hebben gedagtig te wezen uit wat Huis zy geſprooten zyn.*

Maar mogelyk zal *Vrankryk* zoo edelmoedig zyn, dat het zelve voor alle zyne gedaane onkoſten tot vernederring, of liever tot volſlage ruïne van zynen ouden vyand, het Huis van *Ooſtenryk*, zig door den nieuwen Keizer zal laten te vrede ſtellen, mits aan het zelve alleenlyk tot eene erkenteniſſe werde ingeruimt de aangelege Veſting *Luxemburg*. *Hoc abſit neſas!* want hier in is al wederom te vinden dezelve reden, waar voor onze Staat ten alleruiterſte bedugt moet zyn. Wiſt eens *Lodewyk den XIV.* te zeggen, na dat hy zig meeſter van de ſterke Stad *Meenen* zag, dat hy *op dat oorkuſſen veilig nederleggen en ruſten konde*; de *Vereenigde Nederlandſche Geweſten* mogen wel integendeel zeg-

 gen,

gen, dat *hunne veiligheid gevaar loopt*, en zy nooit *zonder bekommering konnen ruſten*, zoo lang *Luxemburg* gevaar loopt van in handen der *Franſchen* te zullen vallen. De importante Veſting *Luxemburg* in handen der *Franſchen*, wasteffens de ſtrop om den hals der *Vereenigde Landſchappen*. Hooren wy dit uit den mond der *Franſchen* zelve. De Heer *de Sully*, ſchryvende aan Koning *Hendrik den IV*. zegt: „ Dat 'er met eene groote magt, niet tegenſtaande 't zeggen der Koninginne (*Eliſabeth*) kans is, om de Vrieden (de *Vereenigde Provincien*) in den toom te houden, „ en meeſter te worden van de Landen en Steden in de „ *Nederlanden*, die men de gevoegzaamſte zoude oordeelen, om het Koningryk van *Vrankryk* tot aan de grenſen der *Staaten Generaal* uit te breiden, het welk, zegt „ hy, het eenigſte middel is om *Vrankryk* in zynen ouden „ luiſter en tot het hoofd van 't Chriſtenryk te ſtellen; „ want indien eenmaal, het zy op wat wyze het mag zyn, „ de Landſchappen von *Luxemburg*, *Gulik*, *der Marke*, „ *Bergsland*, *Limburg*, *Aken* en *Kleef* met *Vrankryk* vereenigt, en aan het zelve verknogt waren; daar is geen „ reden van twyfeling, of de reſt van het Land, als zynde (NB.) daar door van alle andere Vorſten en Potentaten afgeſneden, zou derzelver voorbeeld moeten „ volgen ". Dit is zulk eene onbetwiſtbaare Waarheid, dat de *Franſchen* dezelve door eenen publyken Gedenk-penning erkennen: want toen *Lodewyk de XIV*. deeze aangelege Veſting in den jaare 1684. hadt verovert, deedt Hy deswegens eenen Penning ſlaan, waar op zig vertoont de *Veiligheid*, naar de wyze der Ouden verbeeld onder de gedaante van eene Vrouw; ruſtende op eene rotze; te kennen gevende de groote aangelegentheid en ſterkte van die plaats; met dit omſchrift: SECURITAS PROVINCIARUM. DE VEILIGHEID DER PROVINCIËN.

Zoo de Koning van *Pruiſſen* dat zeggen van den Heer *de Sully* hadt overwogen, en in de voetſtappen van wyle den Koning zynen Heer Vader tredende, zig gehouden hadt aan de belangen der gener, welkers belang gaarne gezien hadt, dat de Vorſtendommen *Gulik* en *Berg* aan zyne Majeſteits Staaten wierden ingelyft, alvorens zyne Majeſteit den *deegen* tegen de Koninginne van *Hungarye* en *Bohemen* hadt getrokken; naar alle waarſchynelykheid zou die Vorſt zig zoo zeer niet gehaaſt hebben om de hand te leenen

aan

aan den opbouw van *Vrankryks* grootheid op den ondergang van 't Huis van *Oostenryk*, en op de aanstaande puinhoopen der *Duitsche* VRYHEID.

Men ziet uit het boven aangehaalde schryven van den Heer *de Sully*, wat voornemen de *Fransche* zelfs al te dier tyd hebben gehad, niet tegenstaande dezelve met ons in *alliantie* waren; en teffens van hoe grooten aangelegentheid zy de Landen, aldaar vermelt, om hun oogwit te bereiken, hebben gerekent. En van hoe veel aangelegentheid *Luxemburg* alleen voor de *Fransche* is, kan afgenomen worden uit het geen eens Koning *William Hoogl. Ged.* zei tegen den *Brandenburgsche* Afgezant *Fuchs*, rakende de staat der zaken van de *Geallieerden* in den jaare 1684. (*)

„ Het spyt my zeer, sprak die gedenkwaardige mond, „ dat de saaken zoo verwart staan, dat zoo God zig over „ de *Vereenigde Nederlanden en* (NB.) *hunne Nabuuren* niet „ ontfermt, derzelver Ingezetenen t'eenemaal bedorven zul„ len worden. Ik weet wel, dat men my voor d'oorzaak „ houdt van al dat onheil; om dat ik voor den oorlog „ ben: maar men doet my ongelyk. De *Spaansche Neder„ landen* konnen door de *Staaten Generaal* niet worden ver„ laaten, nademaal ze hen tot een Bolwerk dienen; en als „ men die verliest, zal men *Vrankryk* niet konnen beletten tot in 't hart van 't Land te dringen, en het te ver„ meesteren als 't maar wil. De Voorwaarden welke „ *Vrankryk* voorslaat zyn van die natuur, dat het altyd „ in staat zal zyn om die *Provincien* te overrompelen; en „ dat het dit nog niet doet, is, om dat 'er in verscheide „ plaatzen nog eenige troepen leggen; maar als men de „ wapenen nederlegt, ter zake van eenen gewaanden „ *Vrede* of *Bestand*, zal men zien gebeuren 't geen na „ den *Nimeegschen* Vrede is geschiet, waar by *Vrankryk* „ meer Landen heeft gewonnen, dan het door de wape„ nen heeft gedaan. *Luxemburg kan men onder deszelfs „ banden niet laten, veamits dat de eenige Linie van ge„ meinschap is tusschen Hoogduitschland en de Nederlanden*".

Het zeggen van Koning *William* doet zien waar 't *Vrankryk* in der daat zit; waar naar dat Ryk altoos heeft uitgezien, en teffens wat deeze Landen, zoo 't ooit of ooit zyn oogmerk komt te bereiken, te wagten staat: nament-

(*) *J. le Clerq Geschied. der Vereen. Nederl. IV. D. XVI. B. p. 491. in 4.*

mentlyk, *dat men alsdan die Kroon niet zal konnen beletten tot in 't hart van 't Land in te dringen, en het gelúkte vermeesteren, als zy maar wil*; zaaken, waar voor ieder Liefhebber des *Vaderlands*, der VRYHEID, en des GODSDIENSTS moet beeven en zitteren. Want het niet te denken is, dat dees Meester, wiens grouwzame *kastydingen* wy al overlang geproeft hebben, en welke ons eeuwig zullen heugen, ons Jok *ligter* zoude maken, dan *Philips de II.* of de Hertog *van Alba* dat in hunnen tyd gemaakt hebben; maar ligtelyk *daar by nog toedoen*. De *Franschman* zou ons, niet minder dan de *Spanjaard, met scorpioenen kastyden*. De *Paryfche Moord* onder den bloeddorstigen *Karel den IX.* moet ieder waaragtig Protestant en regtschapen *Nederlander* met een diamante griffie in 't hart geschreven staan. 't *Edict* van *Lodewyk den XIV.*, tot vernietiging van dat van *Nantes*, is in zyne executie niet minder *bloedig* geweest, dan de *bloedige Placcaten* van den Koning van *Spanje*. 't Is dezelve geest, die eertyds *Spanje* beestierde, en die thans de Staatkundigen in *Vrankryk* regeert; en alleenlyk toelegt op de kostelyke kleinodien onzer VRYHEID en GODSDIENST: dog van welke wy ons niet met gekruiste armen moeten laaten berooven, 't en ware wy ons te laat wilden beklagen, de middelen tot behoud van beide zoo schandelyk te hebben verzuimt: daar het thans in onze magt staat; om, onder den Goddelyken bystand, te gelyk onzen GODSDIENST en VRYHEID te behouden; en om, verbonden met onze oude *Geallieerden*, *Europa* te bevryden voor de slaafsche banden die *Vrankryk* haar bereidt.

Dog niet tegenstaande alle deeze zaaken klaar, en, zoo vertrouwt wordt, uit al het bovengezegde ten vollen bewezen zyn; vindt men egter menschen, die, door de glimpige beloften van *Vrankryk* om den tuin geleit, zig laten diets maken, als ware het groot belang onzer *Republyk* thans daar in gelegen, dat wy tegen alle onze verbinteniffen met onze oude Bondgenoten, en tegen ons baarblykelyk heil en zekerheid, ons door de doortrapte konstenaryen der werktuigen van *Vrankryk*, zoo hier als by andere Mogentheden, lieten verleiden om onzydig te blyven in 't geschil der Koninginne van *Hungarye* en *Bohemen*: even zoo als wy nog onlangs hebben gedaan, toen *Vrankryk*, niet hebbende konnen zyn oogmerk bereiken in *Poten* eenen Koning naar zynen zin op te dringen, zynen moed op den Keizer ging koelen, en niet alleen *Duitschland*, door 't innemen

der

der Ryks-veſtingen *Keil* en *Philipsburg*, vyandelyk aantaſte; maar ook eenige der *Ooſtenrykſche* Staaten in *Italië* overweldigde; en, als tot eene belooning zyner onregtmatige ondernemingen, met het Hertogdom *Lotteringen* ging ſtryken, 't geen hem, tot herſtelling der *Ruſt*, en om de overige Staaten des Huizes van *Ooſtenryk* te verzekeren, als tot een ſlagtoffer der Vrede, wierdt afgeſtaan. Dog, behalven dat wy redenen hebben om nu te herſtellen 't geen wy mogelyk toen hebben verzuimd; is het eene zekere waarheid, dat thans het gevaar ongelyk grooter is: want in den jaare 1733. zag zig het Huis van *Ooſtenryk* in *Duitſchland* door de wapenen van *Vrankryk* alleen belpronge; en behield altyd nog die hoop en verwagting, dat, op den al te grooten voortgang derzelver, veele, zoo niet alle, *Duitſche* Vorſten zig by den Keizer vervoegt, en de *Franſche* overwinningen nog tydelyk zouden geſtuit hebben: een voordeel 't geen de tegenwoordigen Doorlugtige Erfgename der *Ooſtenryk/che* Staaten niet alleen niet heeft te verwagten; maar waar van zy het tegendeel, niet tegenſtaande zoo veele plegtige beloften en *Garantien*, op het ſmertelykſte komt te ondervinden: invoegen die wakkere dog ongelukkige Vorſtin, naaſt God, en haare nog getrouwe Onderdanen, geen andere hulpe ter waereld is overgelaten, dan die der oude Bondgenooten van het Doorlugtig Aartshuis van *Ooſtenryk*, de beide *Zee Mogentheden*. Van deeze heeft haare *Hungariſche* en *Boheemſche* Majeſteit, als van Haar laatſte plegt-anker, dat uitzigt en die verwagtinge, dat zy nog tydelyk zullen toeſchieten tot leſſinge van den brand die anderzins ook onvermydelyk tot hunne daken zal overſlaan.

Daar is ook niemant die dat beter doen kan, en die 'er meer aan gelegen legt, om 't voordeel, dat *Vrankryk* uit den tegenwoordigen oorlog in *Duitſchland* ſtaat te behalen, by tyds te ſtuiten, dan even de voor hem zoo zeer gedugte *Zee Mogentheden*. Laat ons, om ook dit te bewyzen den *Franſchman* wederom hooren zyn eigen vonnis vellen. De (*) Marquis *de la Fare*, ſprekende van den inval van *Lodewyk den XIV.* in deeze Landen, in dat fataal en droevig jaar van 1672. laat zig aldus hooren; „ Ik kan onmogelyk " zegt hy

(*) *Memoires & Reflexions ſur les principaux Evenemens du Regne de Louis XIV. par Mr. L. M. D. L. F. pagg. 79. & 75. Edit. de 1716.*

hy: „ voorby dit tydſtip onzer Geſchiedeniſſen, 't geen „ de oorzaak geweeſt is van alles 't geen ons zedert is „ overgekomen, zonder eene aanmerkinge te maken: te „ weten, dat een Staat nooit moet te werk gaan tegen „ haar zekere en fundamenteele belang, ten zy dezelve „ beſloten heeft, de zaken tot het uiterſte voort te zet- „ ten, en kans ziet, om de Mogentheid, door haar be- „ ſprongen, geheel en al t'onderſte boven te werpen. Wy „ hebben nooit getragt *Holland* te overweldigen" (het tegendeel is boven aangetoont) „ maar wy hebben haar „ willen *kaſtyden;* verkeerde toeleg! Want wy hebben „ de vrees en den haat ingedrukt in 't hart der gener „ die, door hun eigen belang, natuurlyker wyze onze „ Bondgenooten waren; en wy hebben dezelve op zoo- „ danig eene wyze hen ingedrukt, dat zy hunne ſchatten „ verkwiſt, en hunne VRYHEID in de waagſchaal heb- „ ben geſtelt, om ons ter neder te vellen. Wy zyn d'oor- „ zaak geweeſt, dat zy zig geworpen hebben in de armen „ van een Hoofd, dat hen kundig en ervaren ten oorlog „ heeft gemaakt: en eene *Republyk*, welke, in den ſtaat, „ waar in zy zig bevondt, nooit ontzachelyk voor ons „ kon zyn, is geworden de (NB.) *kragtigſte* onzer vyan- „ den, zonder welke alle de anderen niet in ſtaat waren, „ om ons tegenſtant te bieden. Men hadt dan, wel ver- „ re van hen aan te taſten, niet moeten denken dan op „ hen IN SLAAP TE WIEGEN, en wy zouden in *Europa* „ gedaan hebben AL WAT WY GEWILD HADDEN". Wy zullen zo aanſtonds uit een *advys* van den Heer *de Lionne* aan Koning *Lodewyk den XIV.* dit ſtuk nog nader bewezen zien. Inmiddels moet men bekennen, dat de Marquis *de la Fare*, ons houdende voor de *magtigſte vyanden* van *Vrankryk*, het ſtuk regt gevat heeft. De laatſte oorlog door ons en *Groot-Brittanje* tegen *Vrankryk* om de Monarchy van *Spanje* gevoert, en een reeks van overwinningen op de wapenen van *Vrankryk* en zyne *Geallieerden* behaalt, heeft zulke diepe indrukzelen in de *Franſche Natie* gemaakt, dat het haar noch lange zal heugen; en dat zy haare uiterſte poogingen zal aanwenden, om ons IN SLAAP TE WIE- GEN, en daar na in *Europa* te doen AL WAT ZY ZUL- LEN WILLEN. Daar toe weet zy geenen veiliger weg, dan door haare doortrapte *intrigues* te beletten, dat de Koninginne van *Hungarye* en *Bohemen* niet door de *Zee Mogent- heden*, de Bullebakken voor *Vrankryk*, werde bygeſprongen.

Zy

Zy vleit, zy dreigt, zy smeekt, en neemt, even als de *Camelion*, alle gedaante aan; om ons, ons waar belang uit het hooft te brengen, en ons door haare valsche brillen de zaaken onder gemaskerde gedaantens te vertoonen. Niemant kent zoo wel het gewigt van het *Divide & impera*, dan de *Franschen*. Het sneeuwt byna dagelyks blaauwe Boekjes en namelooze schriften, die de werktuigen van *Vrankryk* aan het licht doen komen, om, ware 't mogelyk, verdeeltheid en nayver tusschen ons en onze oude Bondgenooten te verwekken, en om te weeg te brengen dat wy den oorlog, waar door *Duitschland* verslonden wordt, met onverschillige oogen mogten aanzien. Wat heeft men niet dagelyks allerhande schriften aan den dag zien komen, om, was 't doenlyk, de laatste *Augmentatie* onzer troepen te verhinderen, en ons, door valsche vertoogen en belacchelyke argumenten, uit het hooft te brengen, dat wy, terwyl *Vrankryk* op onze Grenzen in 't harnas staat, en door 't sluiten der passagies onze *Geallieerden* en onze overgenome krygsbenden belet ons te hulp te komen, voor onze eige veiligheid waken: even als of myne Gebuuren, staande om myn huis te bespringen, my verzogten my zelve niet te wapenen, terwyl zy zelve in 't harnas staande op my drygen aan te vallen, en daarenboven de toegangen, waar door ik nog tydelyk eenige hulpe zoude konnen krygen, allerwege bezetten. Op zulk eene wyze zogten ook de Wolven vrede te maken met de Schaapen; doch onder die voorwaarde, dat de Schaapen zig eerst zouden ontdoen van de Honden die hen bewaakten en beschermden; op dat de felbytende Reekels uit den weg geruimt zynde, de hongerige en wreede Wolven de vreedzaame en weerlooze Schaapen op hun gemak mogten verscheuren.

Men moet verwondert staan; wanneer men ziet dat zig de werktuigen van *Vrankryk* nog zoo veel moeite geven, om te trachten ons zaken in 't hooft te hangen, waar van wy, en onzen nadeele, zoo menigmaal het tegendeel hebben ondervonden; en zulks niet tegenstaande men naar behooren bereits geantwoord heeft op hun verzoek om met hen aan te gaan een *Tractaat van Neutraliteit*: „ te weten, dat het beeter was, dat men eerst en „ vooral klaar zag, of zy het Tractaat van den Jaare „ 1717. wilden houden, dan ons in te laten in nieuwe

„ voor-

„ voorſtellen tot Tractaten, die men niet meer dagt tot „ houden dan de voorgaande. “.

Wy zullen Neutraal blyven, en met onverſchilligeoogen aanzien dat twee onzer Bondgenooten, d'eene verſcheurt, en d'andere door overgroote onkoſten, die tot hier toe, van weinig of geen ſucces zyn geweeſt, uitgemergelt worden; en wy zullen ſtille zitten, als of het ons niet aanging dat onzes Buurmans huis in ligte vlam ſtaat! En wat dog zoude ons die onverſchilligheid baaten, en wat zou de vrugt zyn van onze *Neutraliteit*? Waarlyk geen andere, dan dat wy ons zouden mogen vleyen met het voorregt, 't geen men zegt *Polyphemus* wel eer *Ulyſſes* te hebben toegeſtaan; te weten dat hem de Strand reus *den laatſten van alle zyne metgezellen zoude verſcheuren:* want watdog wil men zeggen, wanneer men alle zyne kragten inſpant, om ons afhankelyk te maken van eene Mogentheid welkers (*) *gunſtige neigingen t'onswaards evenredig zullen zyn, naar mate dat wy ons tegen dezelve zullen gedragen?* Dat is, *in goet Neêrduitſch; Naar mate dat wy ons haar jok gewillig of ongewillig zullen laaten opleggen,*

Maar om aan zulke bedriegelyke *Sirenen-zang* geloof te ſlaan, moeſten wy vergeten hebben al 't geen voorgevallen is onder de voorgaande Regeringe van *Lodewyk den XIV.* en 't geen wy nog onlangs onder die van *Lodewyk den XV.* hebben zien gebeuren: toen *Vrankryk* zyn leet op *Duitſchland* ging wreeken, om dat het, door toedoen des Keizers, hem miſlukt was, eenen Koning naar zynen zin op den *Poolſchen* Troon te zetten: zonder dat men, zelfs door Hooge Bemiddeling der beide *Zee Mogentheden*, dien oorlug heeft konnen doen ophouden, dan met geheel *Lotteringen* in vollen eigendom aan de *Franſche* Kroon af te ſtaan; en overzulks met van zyn voorouderlyk Erfgoed te zien berooven eenen Vorſt, die nooit aan *Vrankryk* eenig misnoegen hadt gegeven, dan mogelyk dit eenige, dat hy 's Keizers Dogter ter Gemalinne hadt genomen. Zoo verre gaat de haat van *Vrankryk*, dat het zig niet ontziet Mogentheden, die niet in zyne belangen zyn, aan zyne Staatzugt, zelfs zonder den minſten ſchyn van regt of billikheid, wreedlyk op te offeren! Dit is die zoo dikwils beproef-

(*) *Diſpoſitions bienfaiſantes, proportionnées à la maniere dont nous nous conduirons avec elle.*

proefde *reden van Staat*, die wy zien dat in dat Ryk nooit met de Vorſten ſterft; en waar van die wakkere Hertog van *Lotteringen* zo onverdient heeft moeten ſmaaken de wrange vrugten, welke ok voor ons ſchynen te zyn weggelegt, zo dra de zaaken in *Duitſchland* naar *Vrankryks* zin zullen zyn uitgevallen: want het is eene al te gewiſſe waarheid, dat het Huis van *Ooſtenryk* niet zoo haaſt zal genootzaakt zyn 't hooft te neigen voor dat van *Bourbon*, of *Vrankryk* zal, hoe zeer wy ook mogen de opgedronge *Neutraliteit* aannemen, ons egter (zoo als hy het noemt) *kaſtyden*, om dat wy zoo lang gewagt, en hem zoo veel kommer, moeite, en onkoſten veroorzaakt hebben. En het zal als dan zyn, dat de *gunſtige neigingen* zullen veranderen in *harde kaſtydingen*, welke *Vrankryk* zal ſtaande houden, dat ons gedrag verdient heeft. Hebben wy dan geen redenen genoeg, om, als *Vrankryk* ons door zyne Werktuigen de *Neutraliteit* verzoekt aan te nemen, den *Vrede* aanbiedt, en ons van zyne *goede neigingen t' onswaards* verzekert, hem te antwoorden, 't geen eens *Jehu* ten antwoord gaf aan *Joram*, toen dees hem afvraagde of *'t ook Vrede* was? en te zeggen; Wat *Neutraliteit*, wat *gunſtige neigingen*, *wat, Vrede? zo lange als de Hoereryen uwer Moeder Izebels en haare tooveryen zo veele zyn.*

Wy hebben van die *gunſtige neigingen* den zagtmoedigen invloed gevoelt, toen *Vrankryk* in 't jaar 1672. ons zoo onverwagt, en zelfs zonder de allerminſte reden te konnen bybrengen, den oorlog aandeedt: ja zonder dat alle toegevingen en aangebode voldoeningen in ſtaat waren om dien Vorſt te vermurwen, of van voornemen te doen veranderen. Zie de *gunſtige neigingen* van *Vrankryk t' onswaards* uit *Lodewyks* navolgende oorlogs-verklaring (*)

„ De weinige voldoeninge, die zyne Majeſteit heeft, we-
„ gens het kwaad gedrag, 't welk de *Staaten Generaal der*
„ *Vereenigde Nederlanden*, zedert eenige jaaren, ten zynen
„ opzigte houden, tot zulk eene hoogte zynde aange-
„ groeit, dat zyne Majeſteit niet langer, *NB. dan ten koſten van*
„ *zyne glorie*, den hoon kan ontveinzen, die hem wordt
„ aangedaan door zulk eene manier van handelen, zoo
„ weinig overeenkomende met de groote verpligtingen;
„ wa-

(*) *Z. Le Clerq. Geſchiedeniſſ. der Vereen. Nederl. IV. Deel. XV. B. p. 151. in 4 to.*

„ water, als te land. Tot dien einde beveelt zyne Ma-
„ jesteit aan alle Zyne Onderdaanen, Vasallen en Dienaars,
„ den *Hollanderen* alle afbreuk te doen; en heeft hen
„ verboden, gelyk hy ook verbiedt by deezen, in herroe-
„ komende eenige gemeenschap, handel of verstant met
„ waar mede zyne Majesteit en de Koningen zyne voorza-
„ ten hen zoo mildelyk hadden overladen; Zoo heeft Zy-
„ ne Majesteit verklaart, en verklaart met dezen tegen-
„ woordigen, geteekent met zyne hand, dat hy vastgesteld
„ en besloten heeft, den gemelden *Staaten Generaal der*
„ *Vereenigde Nederlanden* den oorlog aan te doen, zoo te-
„ gen te houden op lyfstraffe, hebbende Zyne Majesteit
„ ten dien einde herroepen, en herroept alle permissien,
„ paspoorten, Vrygelei-brieven enz." De Historie-Schry-
ver uit welken ik deeze oorlogs-verklaringe aanhaal, merkt
op dezelve zeer wel aan; Dat, nadien de Koning van
Vrankryk in dezelve niets byzonders zei, waar door hy
tot deezen Oorlog wierdt genootzaakt, de *Staaten* ook
daar op niet behoefden te antwoorden: dat geheel *Eu-*
ropa genoeg wist, dat zy hem geen ander kwaad hadden
gedaan, dan door 't Drievoudig Verbond (*Triple Alliantie*)
hem te beletten de *Spaansche Nederlanden* te bemagtigen;
welker verlies onwraakbaar dat van de *Vereenigde Neder-*
landen na zig zoude hebben gesleept.

Zie daar een staaltje van *Vrankryks gunstige neigingen t'ons-*
waards; en teffens waar het hem zit, waarom hy ons thans
de *Neutraliteit* zoo zeer aanbeveelt, met belofte van *eventue-*
lige gunst, naar mate dat wy ons tegen hem zullen gedragen.

Ik kan niet voorby, by deeze gelegentheid, uit (*) den-
zelven Schryver aan te haalen, twee merkwaardige aanmer-
kingen, opzigtelyk tot de tegenwoordige gesteltheid van zaa-
ken in onze Republyk. De eerste is, daar hy zegt: „ Dat 'er te
„ dier tyd in de Republyk waren drie partyen: eene van
„ welke wilde, dat de Regeering wierdt herstelt in den
„ stant, waar in ze was geweest onder de Princen van t' Huis
„ van *Oranje*: en dat aan *Willem Hendrik van Nassau* wier-
„ den gegeven alle de ampten van zynen Vader: Dat de
„ tweede bestont uit de Gebroeders de *Witt* en hunne
„ Vrienden, die de Regeering wilden houden in den
„ staat, waar in ze na den dood van Prins *Willem den II.*
„ was gekomen, zonder Kapitein Generaal en Stadthouder:
„ Dat de derde bestont uit zulken die gereed waren zig by

„ de

(*) *Id. ibid.*

„ de bovengemelde party te voegen. Deeze laatſten, „ zegt hy, maakten 't minſte gerugt; en leiden alleenlyk „ toe om te beletten, dat d'anderen de zaaken niet te „ verre bragten. en 't gantſche werk verhoetelden." De tweede aanmerking van dien Schryver is, alwaar hy zegt (*) dat de Heer *de Groot*, Ambaſſadeur der *Staaten* aan het *Franſche* Hof, aan *Hunne Hoog Mogenden* ſchreef: „ Dat men zig in de *Vereenigde Nederlanden* niet langer „ moeſt vleyen, dewyl de haat van *Vrankryk* zoo groot „ was, dat d'oorlog zoude voortgaan, 't en ware de *Staaten* „ in zulk een poſtuur raakten, dat het uitvoeren van 's Ko- „ nings toeleg daar door bezwaarlyk mogt worden; dat „ de *Franſchen* hunne hoop daar op bouwden, dat de „ *Staaten* geen ordre tot tegenweer ſtelden; zeggende, dat „ dezelve geen ervaaren Krygsoverſten en Officieren had- „ den; maar dat ze hunne Vloot ontzagen, en bekommert „ waren voor hunne kuſten". 't Staat aan my niet, hier te zeggen, hoe veel overeenkomſt 'er is tuſſchen de geſteltheid van zaaken in onze Republyk in den jaare 1672, en die van den tegenwoordigen tyd: of 'er *Partyſchappen* zyn *in den Staat*, en wat dezelve beoogen; zoo min als, of de *Staaten* in *poſtuur* zyn, om, de Koninginne van *Hungarye* en *Bohemen* in *Duitſchland* afgemat zynde, de aanvallen der *Franſchen* op de *Spaanſche Nederlanden* af te keeren; of de *Franſchen* ook thans *hunne hoope* niet bouwen naar mate dat 'er *ordre tot tegenweer* geſtelt wordt: de verſtandige zullen, alles overwegende, daar van het *Facit* ligtelyk konnen opmaken. Dog hoe veel of hoe weinig overeenkomſt de hedendaagſche geſteltheid onzer Republyk ook mag hebben met die van den jaare 1672.; de Hemel bewaare ons lieve Vaderland voor zoodanige gevaaren, als het zelve in die droevige tyden heeft moeten ondergaan! hy bewaare ons voor de *gunſtige neigingen* der gener, *welker barmhertigheden wreet zyn!*

Men kan van die *gunſtige neigingen* van 't Hof van *Vrankryk t'onswaards* geen beeter denkbeeld ontleenen, dan dat van d'Heeren *Staaten Generaal* zelve in *Hunner Ho. Mog.* Brief van den 21. February van dat zelve jaar 1672., alwaar zy zeggen: „ Dat d'oorlog waar mede zy gedreigd „ wierden, niet ſcheen aangevangen te worden om een „ *punt*

(*) *Id. ibid.*

„ *punt van eere*, of om iets, daar in zy hem behoorden
„ toe te geven; dewyl zy zig aan hunne kwalykgezinden
„ (*den Koning van Vrankryk en zynen Raad*) daar op met
„ zoo veele betuigingen van eere aan hen te willen be-
„ wyzen, en zoo veel te willen toegeven, hadden ver-
„ klaart, als eenigzins van hun afgewagt, of geëischt
„ hadt kunnen worden; zonder egter daar mede maar zoo
„ veel gevordert te hebben, dat men aan hun hadt wil-
„ len bekent maken, waar mede zy in het particulier ver-
„ stonden beledigt te zyn, en voldoening te moeten
„ ontfangen; en dat men derhalven voornemens scheen
„ te zyn, om hun *van 't gebruik der waare Christelyke Gere-*
„ *formeerde Religie, en van hunne Vryheid, hun en hunne*
„ *Voorouderen altoos zoo lieven maar geweest zynde, te ont-*
„ *zetten, en hunne tydelyke middelen te vermeesteren*" En
't bleek wel haast, dat *Hunne Hoog Mogende* den spyker op
't hooft hadden geslagen: want by het IV. Artikel der
voorwaarden van den Vreede welken Zyne Allerchristel-
lyke Majesteit ons aanboodt, ontzag hy zig niet van de
Staaten te eischen: „ Dat de *Staaten* zouden afstaan gene-
„ raalyk alle de *Provinciën*, Steden en Plaatzen, die zy, zoo
„ in *Vlaanare* als in *Brabant*, inhadden, en die hun door
„ *Spanje* waren overgelaten: uitgezondert alleen *Sluis* en
„ 't eiland van *Cadsant*. By 't V. Art. zouden insgelyks
„ de gemelde *Staaten* aan zyne Majesteit afstaan de Stad
„ *Nimegen* met derzelver toebehooren en *dependentien*,
„ 't *Fort van Knodzenburg*, *Schenkenschans*, en het gantsch
„ gedeelte van de *Provincie van Gelderland*, gelegen aan
„ deeze zyde van den *Rhyn* ten aanzien van *Vrankryk*,
„ mitsgaders het gantsche *eiland van Bommel*, het *eiland*
„ en 't *Fort van Voorne*, het *Fort St. Andries*, en 't *Kas-*
„ *teel van Loevestein*, nevens het *Fort Crevecœur*". By 't
„ VI. Art. Zouden van gelyken de *Staaten* aan zyne Ma-
„ jesteit afstaan de Stad *Grave* met haar *toebehooren* en *de-*
„ *pendentien*, en zouden Hem in eigendom doen geven de
„ *Stad en 't Graafschap Meurs*, om daar mede te doen naar
„ zyn welgevallen, mits " (wie twyfeld langer aan de
regtvaardigheid van *Lodewyk den XIV.* die den *Prins*
van Oranje wil *schadeloos* houden over 't verlies van 't
Graafschap Meurs, om hem naderhand het *Prinsdom van O-*
ranje af te nemen *zonder eenige vergoedinge!*) „ dat de
„ gemelde *Staaten* den *Prins van Oranje* zouden schade-
„ loos houden wegens het gemelde Graafschap en an-

„ dere

„ dere Plaatzen, Steden, en Landen, toebehoorende „ aan den gemelden Prins, die aan Zyne Majesteit zouden „ wezen ingeruimt". By 't VII. Art. „ Dat de gemelde „ *Staaten* aan Zyne Majesteit zouden afstaan zoodanig „ regt, als zy zouden hebben gehad, of als zy zouden „ konnen hebben of eisschen, op de plaatzen die Zyne Ma- „ jesteit op de gemelde *Staaten in 't Ryk* hadt bemagtigt. „ Dat zy mede even gelyken afstant, ten voordeele van „ den *Prins en Graaf van Oost-Vriesland*, zouden doen van „ alle en zoodanige regten, die zy zouden mogen heb- „ ben of eisschen in de plaatzen die zy in deszelfs Land „ bezaten: namentlyk, op de Stad *Emden*, Schans van „ *Lieroort* en *Ylerschans*, waar uit hunne bezettingen zou- „ den trekken". Dat men my nu zegge, of het den *Fran- schen*, na zoodanig eenen afstant, moeijelyk zoude zyn ge- weest, om, gelyk men zegt, met kousen en schoenen tot in 't hart der *Vereenigde Nederlanden* in te dringen, en al- daar naar hun welgevallen met VRYHEID en GODS- DIENST om te springen.

Dit was het nog niet al: maar by het XI. Art. eischte de Allerchristelykste Koning; „ Dat de *Staaten* zouden be- „ looven Zyne Majesteit schadeloos te houden van een ge- „ deelte der zwaare kosten, die hy genootzaakt was ge- „ weest tot deezen oorlog te doen, en hem te doen be- „ talen binnen den tyd die zou worden bepaalt, de „ somme van twintig Milioenen, die zy hem, ingevolge „ van de leening aan hen in 't jaar 1631. gedaan, moesten „ betalen, mitsgaders de verschenen interesten, die zy „ hem zedert het gemelde jaar schuldig waren. "

Hier mede zou 's Konings Heersch-en Geldzugt zyn vol- daan geweest; dog niet zyn Hoogmoed. Na 't overweldi- gen onzer Landen, 't berooven onzer schatten, het toe- brengen van eenen merklyken krak in den GODSDIENST in het III. Artikel, en na 't verkragten onzer VRYHEID in het VIII., wierdt door den Koning daarenboven in het XII. van de *Staaten* nog afgevordert: „ Dat, in erkente- „ nisse van den Vrede, die Zyne Majesteit aan de *Staaten* „ gaarne wilden toestaan, toen hy zyne conquesten ver- „ der in hun Land konde brengen, de gemelde *Staaten* „ hem alle jaar, door eenen buitengewoonen Gezant, „ ten zekeren bestemden dage, zouden doen behandigen „ eene Goude Medailje, wegende een Mark, dewelke „ zoude inhouden, dat zy de behoudenisse van dezelve

„ VRYHEID van Zyne Majesteit hadden, die de Koning „ en zyne Voorzaten hen hadden helpen verkrygen". Dus zou men de *Staaten* gedwongen hebben een openbaar getuigenis te geven van het behoud eener VRYHEID die niet meer in wezen was; en zulks aan den genen, die ze hen op zoo eene onregtmatige wyze benomen hadt. 't Was ook albereids zoo verre gekomen, dat de Gemagtigden der *Provincien* den Koning aanboden, dat, zoo hy met zyn leger wilde te rug trekken, zy hem zouden geven alle de plaatzen die de Generaliteit toekwamen, en nog tien Milioenen daarenboven, toen, by die buitensporige aanbiedingen der Republyk afflaande, de Goddelyke voorzienigheid zynen hoogmoed beteugelde, en *Duitschland*, verbaast over de *Fransche* overwinningen, voor deeze Landen den deegen deedt trekken, waar door de Prins van *Oranje* weer moed begon te scheppen, en *Bon*, dat in *Fransche* handen gestelt was, na een kort beleg veroverde: 't welk den toestant van zaaken in ons Vaderland veranderde, de verdere desseinen der *Franschen* op *Holland* brak, en hunnen Koning genoegzaam met ledige handen naar *Vrankryk* deedt wederkeeren: die ziende den zwaai en omkeer van zaaken, tegen eenige Heeren van zyn Hof zei; (*) „ *Dat al het geluk, 't welk hy in dien Veldtogt hadt gehad, hem het hoofd hadt doen draaijen.*

Dit belettede egter niet, dat door den Hertog van *la Feuillade* een metale Standbeeld hem ter eeren op de Plaats, genaamt *de la Victoire*, wierdt opgeregt: alwaar onze *Vereenigde Landschappen*, hoe zeer nog niet door *Vrankryk* overwonnen, egter als zoo veele slavinnen aan de voeten van den hoogmoedigen *Lodewyk den XIV.* met dit opschrift: REGI (ô veel te trotze tytel), IMMORTALI, leggen vast gekluistert. Zie daar een ander staaltje van de *goede neigingen* van *Vaankryk t'onzwaards!*

Het is dan klaar te zien, hoe ongelukkig wy zouden zyn, zoo wy ooit van *Vrankryk* moesten afhangen. Dat hebben beproeft alle de gene die ooit of ooit de belangens van *Vrankryk* hebben omhelst.

Qui bibit inde furit; procul hinc recedite quejs est.
Cura bonæ mentis; qui bibit inde furit.

Wel

(*) *Jean le Clerc Geschiedenisse der Vereen. Nederland. IV. D. XV. B. p.* 190.

Wel is waar, dat in den oorlog welken wy met onze Geallieerde, om de Monarchy van *Spanje* voor 't Huis van *Oostenryk* te verzekeren, tegen *Vrankryk* hebben gevoert, de zaaken met de Keurvorsten van *Beyeren* en *Keulen* zoo verre waren gekomen, dat die Vorsten uit hunne *Staaten* verdreven, en door den Keizer en 't Ryk *Vogelvry* waren verklaart; en dat dezelve, dit niettegenstaande, hunne Landen, na 't uitgaan des oorlogs, en door tusschenkomen van *Vrankryk*, hebben wedergekregen. Dog het is zeker, dat die Kroon de belangens dier beide Keurvorsten om geene andere redenen heeft ter harten getrokken, dan om zig van dezelve in 't toekomende, by beter gelegentheid, wederom te bedienen, en, om zig daar van altoos, als zy haare kans schoon ziet om het Huis van *Oostenryk* te bespringen, met vrugt te bedienen, en eene geopende deure in *Duitschland* te vinden. Dat Huis is *Vrankryk* altoos, maar vooral zedert *Hendrik de IV.* deszelfs Troon beklom, te magtig, en in den weg geweest om tot de ALGEMEENE OPPERHEERSCHAPPY van *Europa* te geraken. Dog wetende dat het onmogelyk daar toe konde komen, zonder dat het zig eerst meester maakte van *Italie* of van de *Nederlanden*, lei het gestadig toe op het eerstgemelde, en zogt aller wegen de middelen tot zyn oogmerk, om *Italie* t'onder te brengen, te bereiken. Hierom liet *Hendrik de II.* zig een ontwerp maken, op wat wyze de *Romeinen*, door middel van *Italie*, zig den weg gebaant hadden tot hunne ontzachelyke Monarchy. Egter heeft het *Vrankryk* nooit willen lukken *Italie* onder de knie te krygen: dat Land is altyd nadeelig aan zyne ondernemingen, en het regte Kerhof voor de *Franschen* geweest. Dit deedt de *Fransche* Staatkundigen van Battery veranderen, en het oog naar de *Nederlanden* wenden. En het is hierom, dat de Heer *du Pleſſis Karel den IX.* van *Italie* deedt afzien, en dien Vorst aanraadde zyne Wapenen niet naar *Spanje*, nog *Italie*, maar tegen de *Nederlanden* te wenden. (*) *Spanje*, zegt hy tegen den Koning, *is een bergagtig Land, en waar in de besprongene voordeel hebben op de bespringers: Om in Italie te oorlogen moet men de Alpen overtrekken; en al de waereld weet, dat, hoe zeer dat Land gemest is met ons bloed en eer, egter de Lelien daar nooit wel hebben konne bloeyen. Maar*, SIRE, dus vervolgt hy, *gy moet het*

(*) *Memoires de Philippe de Mornay, Seigneur du Pleſſis. Tom I. p. 15*

het in Nederland *onderſtaan, alwaar het volk u roept; de gelegentheid u noodigt, en de tweedragt u de poorten der Steeden opent, en u eene genoegzame breſſe maakt, om op het geheele Landſchap te ſtormen.* De Koningen zyne Opvolgers zyn ook alle van dat zelve gevoelen geweeſt En zoo onverſchillig, of liever lafhertig als *Hendrik de III.* was, om de ſchoone *Nederlandſche Bruid* (die omzwervende geenen Man kon vinden) aan te nemen en haar tegen den *Spaanſchen* Dwingeland te beſchermen; zoo vuurig was *Hendrik de IV.* om het ſchoon Kleinoot aller *Nederlandſche Provincien* aan de *Franſche* Kroon te hegten; toen hy zynen Gezant *Jeannin*, * welken hy tot het helpen bekamen van Vrede of Beſtand tuſſchen *Spanje* en *Vereenigde Staaten* naar den *Hage* hadt afgezonden, heimelyk laſt gaf, om, ware het mogelyk, te weeg te brengen, dat zig deeze Landen onder de Kroon van *Vrankryk* begaven: om 't welk uit te werken *Jeannin* ook volmagt hadt, om Graaf *Mauritz van Naſſou* jaarlyks tien duizend guldens, *Oldenbarnevelt* vier, en eene gelyke ſomme aan deszelfs zoon aan te bieden. Hier van daan die geduurige oorlogen tuſſchen de Koningen van *Vrankryk* en de Vorſten uit het Huis van *Ooſtenryk*; als *Princen* der *Nederlanden.*

Hier van daan is het ook dat onze Voorouders, van de oprechting der *Republyk* af aan, voor eenen vaſten en onveranderlyken zet-regel hebben gehouden, een evenwigt tuſſchen de Vorſten en Mogentheden van *Europa*, zoo veel mogelyk was, te bewaren, en zulks vooral tuſſchen de twee magtige Huizen *Ooſtenryk* en *Bourbon*; dat zy zig niet ontzien hebben, om, toen 't Huis van *Ooſtenryk* te magtig was, in alle zoodanige maatregulen te treden, waar door het onbezuisde vermogen van dat Huis konde worden geëvenaart of vermindert, gelyk zy ook in tegendeel, by vervolg van tyd, wanneer de evenaar der Weegſchaal al te veel naar de zyde van *Vrankryk* begon te neigen, alle hunne poogingen hebben aangewend, om 't overtollig vermogen van het Huis van *Bourbon* te fnuiken, zonder zig over de gevolgen van deszelfs ongenoegen veel te bekreunen: van welk laatſte, om niet veele voorbeelden aan te haalen, de *Triple Alliantie* tot een doorlugtig bewys verſtrekt.

't Word bynа van alle Schryvers de Wysheid en Voorzigtigheid van *Laurens de Medicis* geweten, dat *Italie*, geduurende zyn leven, in geſtadige *Ruſt* en *Vrede* heeft ge-

(*) *Negot. de Jeannin tom. I. Inſtr. Art. XL*

gezeten: aangezien die wyze Vorst, zoo door zynen goeden raad, als door de magt der stad *Florence*, de begeerlykheid der andere *Italiaansche* Princen zoodanig wist te breidelen, dat niemant zig durfde verstouten om buiten de paalen zyns gebieds te springen; of hy wierdt terstont door *Laurens* en de zamen gevoegde magten der overigen gedwongen, binnen zyne heiningen te wyken. Want gelyk eene geweldige Zee, door stormwinden aangezweept, vast hoog en hooger opzwelt, en het naast gelegen land dreigt te overstroomen, dog door eenen wel aangelegde en verzorgden dyk, zonder groote zwarigheid, wordt tegengehouden; even alzoo worden groote en geweldige Heerschappyen door eendragt en onderlinge hulp der Nabuuren en Bondgenooten binnen hunne palen gehouden. Hadden de *Latynen* met hunne Nabuuren, en daar na de *Equi*, *Falsci*, *Sabini*, en voort de *Samniten*, *Fimbri*, *Bruttii*, *Hetrusci* en andere Volkeren in *Italie* zig onderling tegen hunne vyanden verbonden, de *Romeinen* waren nooit Heeren en Meesters der waereld geworden.

't Is dan op dat heilzaam beginzel dat ook thans wy behoorden de loffelyke voetstappen onzer dappere Voorouderen na te volgen, en niet langer te dulden, dat de onbezuisde magt van *Vrankryk* zig op den ondergang onzer Nabuuren en Bondgenooten nog hooger verhefte. Wy hebben op geenen anderen grond het *Barriere Tractaat* aangegaan; en wy zyn schuldig dat te handhaven. Het *Tractaat van Barriere* heeft ten grondslag dat van *Utrecht*, en wel voornamentlyk daszelfs VII. *Art.* by 't welk „ Zyne Allerchristelykste Majesteit de *Nederlanden* stelt in handen „ der *Staaten Generaal*, ten faveure van het Huis van „ *Oostenryk*, zonder daar op direct of indirect te behouden eenige de allerminste pretensie; maar dat het Huis „ van *Oostenryk* zal treden in het bezit derzelver *Nederlanden*, om daar in voor altoos ten vollen en gerustelyk te verblyven, ingevolge de Erfvolging van het gemelde Huis „ Vergelyken is ook het I. *Art.* van het *Tractaat van Barriere* gegrondvest op de *Groote Alliantie* van den jaare 1701. en heeft tot fundament „ Dat de *Nederlanden* voortaan „ niet anders zullen zyn, dan een eenig onverdeelbaar, „ onvervreemdbaar en onverwisselbaar *Domain*, 't geen tot „ geener tyd van de Staaten des Huizes van *Oostenryk* in „ *Duitschland* zal konnen worden afgescheiden. Nooit hebben onze Vooronderen gelooft, dat deeze onze *Vereenig-*

eenig de Provincien, op zig zelven gelaaten, in ſtaat waren om voor de *Republyk* een genoegzaam Bolwerk te verſtrekken, of dat zy, met hunne eigene kragten, vermogende genoeg waren, om die tegen de groote overmagt van *Vrankryk* te beſchermen; redenen waarom zy altyd hebben gewilt, dat dezelve verbleeven aan het Huis van *Ooſtenryk*. En 't is om die zelve redenen, dat wy niet moeten toelaten dat het Huis van *Ooſtenryk* dermaten verzwakt werde, dat het eindelyk, hoe dapper het zig zelven ook tot nog toe, ſtaande deezen oorlog in *Duitſchland*, tegen zoo menigvuldige vyanden verdedigt heeft, of afgemat in zyne kragten, of gedwongen by Tractaat, door de overmagt en practyken van *Vrankryk*, genoodzaakt zy van de beſcherming der *Nederlanden* af te zien: wanneer die laſt op onze ſchouderen en die van *Groot-Brittanje* alleen zoude aankomen, 't ſchip ware wy (dat GOD verhoede!) beſloten, den *Franſchman* de geheele *Barriere* te laten wegnemen, en onze *Provincien*, te zamen met onze VRYHEYD en GODSDIENST, te ſtellen tot eene proye der *Franſche* Heerſchzugt.

Dog voor zoo veel al het bereids gezegde niet magtig genoeg mogt wezen, om eenen hartnekkigen begunſtiger en voorſtander der door *Vrankryk* aangebode *Neutraliteit* tot reden te brengen, zoo laat ons nog eens een weinig nadert 't gedrag van *Vrankryk*, opzigtelyk tot de *Spaanſche Nederlanden*, inzien. 't Zal niet moeijelyk vallen dat na te ſpeuren zedert de Regering van *Lodewyk den XIV*. Uit eenen reeks en ſchakel van zaaken ondekt men klaarlyk, dat *Vrankryk*, menige jaaren herwaards, eenen byzonderen toeleg op de *XVII. Provincien* heeft gemaakt, als hebbende lang doen zien, dat het begreep, dat de Allerchriſtelykſte Majeſteit door geen bekwamer middel zoude konnen worden de UNIVERSEELE MONARCH en Beheerſcher van geheel *Europa*, dan door het *conqueſteren* van de *XVII. Nederlandſche Provincien*; welkers gelegentheid alleen ſchynt bekwaam te zyn, om allen toeleg tot de ALGEMEENE ALLEENHEERSCHING te beteugelen, zo lang dezelve niet aan de *Franſche* Kroon onderdanig zyn: want gelyk eenige van die zelve *Provincien*, met *Burgundien*, etteliyke na eenvolgende *Franſche* Koningen, onder *Jan den Ontvertſaagden* en *Philips den Goeden*, Hertogen van *Burgundien*, in ontzag hebben gehouden, en in 't vervolg onder Hertog *Karel den Stouten* en Keizer *Karel den V.* geheel *Vrankryk*, *Engeland* een alle nabuurige Ryken en Staaten dik-

dikwils deeden vreezen en beeven; even alzoo zou *Vrankryk*, op zyne beurt, wanneer eerst die zelve *Provinciën*, en in vervolg van tyd de *Zeven Vereenigde*, als zoo veele vervonne *Lelien*, aan de *Fransche* Kroon wierden gehegt, alle omleggende Ryken, Staaten en Heerschappyen niet alleen in geduurige vrees houden; maar dezelve zoo volkomentlyk naar zynen wille en begeeren doen buigen, dat alle overige Koningen, Vorsten en Republyken in *Europa* hunne Landen niet dan *precario* zouden bezitten, zoo lang het *Vrankryk* zoude goetdunken. En byaldien zig iemant daar tegen maar 't minste kwam te verzetten, die kon staat maken, dat hem het zelve *Lot* als *Lotteringen* en de *Nederlanden* te beurt zoude vallen.

Dit is de rede dat *Vrankryk* nergens met meer zorg en oplettendheid op heeft toegelegt, dan hoe het zyn oogwit op de *Nederlanden* zoude mogen bereiken; en hebbende al lang voor heen daar van den grondslag gelegt, heeft het zedert den jaare 1664. daar op openlyk begonnen voort te bouwen. Dog wetende dat de *Nederlandsche Provinciën* voor een groot gedeelte stonden onder de gehoorzaamheid des Konings van *Spanje*, en dat de overige, zamen vereenigt zynde, Staatsgewyze wierden geregeert, en van zyne Landen afgescheiden lagen; en het dienvolgens eerst en vooral de *Spaansche Nederlanden* zoude moeten vermeesteren, het mogt dan kosten wat het wilde, om redenen dat dezelve onmiddelyk aan zyne Heerschappyen en Gebied grenzen, en, gelyk de Heer *du Pleffis* zeer wel heeft aangemerkt, niet alleen het beste en rykste, maar ook het allerbekwaamste en bestgeregeldste land is, dat *Spanje* onder zyne Staaten bezat; daar benevens dat 'er geen plaats is, welke *Vrankryk* ooit nadeeliger is geweest, en in het toekomende voordeeliger zoude konnen zyn, dan deeze zelve *Spaansche Nederlanden*: zoo bevondt het ook teffens, dat het die niet zoude durven aantasten, of konnen *conquesteren*, ter zake van de regtmatige jalousye en het waare interest van *Groot-Brittanje* en dat der *Vereenigde Provinciën*, welke *Vrankryk*, zoo veel hen mogelyk was, zulks zouden trachten te beletten.

Om deeze redenen oordeelden de *Franschen*, dat 'er, om tot dit hun voorgenomen oogwit te geraken, niets nootzaakelyker was, dan allen mogelyken vlyt aan te wenden om *Groot-Brittanje* en de *Vereenigde Landschappen* tegen malkanderen in eenen oorlog in te wikkelen, ten einde om hen

door dat middel te ontzenuwen, wanneer 't voor *Vrankryk* de regte tyd zoude zyn, om hen, door onderlinge nederlagen afgemat, te brengen in eenen ſtaat van onvermogen om de *Franſche* wapenen te konnen tegenſtaan, en hen, door zulke practyken en konſtenaryen, van hun wederzydſch intereſt en belang, ten opzigte der *Spaanſche Nederlanden* te doen afzien. En 't was den *Franſchen* mogelyk al in den jaare 1578. gelukt hun oogwit in deezen te bereiken, toen *François de Valois*, Hertog van *Alençon*, onder den glimpigen dekmantel van beſcherming, eenen ſprong deedt naar de Souvereiniteit der *Nederlanden*, 't en ware Koninginne *Elizabeth* aan den Koning van *Vrankryk* hadt geſchreven; Dat hy dat voornemen zynes Broeders zoude hebben tegen te gaan, of dat zy anders zoude genootzaakt zyn het zelve met alle magt te beletten.

't Is met eene wonderlyke behendigheid dat *Vrankryk*, door middel zyner Ambaſſadeurs en Envoyés, zig telkens weet te vermengen in de geſchillen der Chriſten Mogentheden, wetende dezelve zeer bedektelyk te voeden en aan te ſtooken; terwyl het zig aan beide partyen gunſtig toont, en hen zyne *Mediatie* en *Garantie* aanbiedt. Dog zoo dra heeft het niet eene volſlage reſolutie en uitſpraak naar zynen zin gekregen, of men ziet het terſtont d'eene of d'andere zyde kiezen, enkel en alleen afgemeten naar het pasſoot van zyn eigen byzonder voordeel, en naar mate dat deeze of geene Party meeſt met zyne verborgene deſſeinen overeenkomt. Dan is 't voor *Vrankryk* de regte tyd om in dat troebel water te viſſchen, en het weet zig, onder prætext van VREDE, EENDRACHT, EN RUST *in 't Chriſtenryk* te beveſtigen, zoo wel ter ſnede van zyne voornemens te bedienen, dat het van dat Lokaas, als van een der bekwaamſte middelen om de gemoederen tot zyne belangens te trekken, meenigmaalen heeft genoten de gewenſchte vrugten.

Men zou hier van konnen bybrengen menigvuldige exempelen; dog te lang om alhier te melden. Om 't egter by geen bloot zeggen te laaten, zie hier een, overwaardig om honderd andere te vervangen; te weeten een Advys van Monſr. *de Lionne*, Secretaris van Zyne Allerchriſtelykſte Majeſteit, van date..... Juny 1666, alwaar hy zig aldus uitlaat.

„ (*) De tegenwoordige conſtitutie van de Uitlandſche

„ za-

(*) *Aitzema Zaken van Staat en Oorlog XII. D. fol.* 383.

„ zaken eischt niet anders, SIRE, van de Koninglyke voor-
„ zigtigheid van Uwe Majesteit, dan dat zy retardeere
„ voor eenigen tyd den oorlog met *Spanje*: De Kryg die
„ ontstaan is tusschen *Engelandt* en de *Vereenigde Provincien*
„ is de beste occasie die men zoude konnen wenschen, die
„ de *Goddelyke Voorzienigheid* doet wassen aan Uwe Maje-
„ steit; niet alleen om dezelve te maken Arbiter van de
„ differenten tusschen de twee Natien, waar op zy dezel-
„ ve mogen uitputten met weinig onkosten (als NB.
„ zynde de eenigste Magten, die konnen en behooren haar
„ te engageren tot de bescherming en verweering der
„ *Spaansche Nederlanden*,) en dezelve redigeren tot zulken
„ staat, dat zy het niet konnen doen, ook wanneer zy
„ wilden; by aldien maar Uwe Majesteit belieft te fo-
„ menteren deezen oorlog, op dat zy duure: De *Engel-*
„ *schen* zullen haar vinden geobligeert aan te zoeken de
„ *Alliantie* en de *Vriendschap* van Uwe Majesteit; en de
„ *Vereenigde Provincien* zullen dependeren van uwen wil-
„ le, als van nooden hebbende uwe assistentie; en die
„ beide zullen vervallen zyn tot de onmogelykheid, van
„ zig te opposeren tegen de geregtige desseinen van Uwe
„ Majesteit. Maar by zoo verre Uwe Majesteit iets on-
„ derneemt tegens de gezeide *Provincien* buitens tyds,
„ ende al te prematuur, voor dat Uwe Majesteit verzekert
„ zy, dat de kragten van die twee Nagebuuren zyn gant-
„ schelyk nedergeslagen; Uwe Majesteit zal zien het *Thea-*
„ *ter* verandert in een oogenbliks tyds, ende dat die zelve
„ *fortes*, die haar althans employeren tot haare onderlinge
„ ruine, zig zullen vereenigen door het motif en de maxi-
„ me van een magtiger ende hooger *Interest*, tot defensie
„ van dat gemeen bolwerk.

„ 't Zal zyn een trek van groote voorzigtigheid, SIRE,
„ haar te laten ageren, ende zig destrueren onder haar zelf:
„ het spel van verre aan te zien, ende 't vuur konstelyk
„ aan te blaazen; groot gerugt en bohaay te maken tot
„ defensie van de *Hollanders* onze *Geallieerden*, haar van
„ tyd tot tyd troosteude met eenige kleine assistentiën,
„ ende haar laaten al den last van den oorlog op den hals:
„ tot dat Uwe Majesteit haar zie in staat van zig niet te
„ konnen langer opposeren tegens de *conquesten* die Uwe
„ Majesteit in zynen geest heeft geformeert.

„ 't Geen meest te vreezen staat, SIRE, in deeze ver-
„ wagtinge, dat zoude zyn een *Ligue* ende *Confederatie*

„ van *Engeland* en *Zweeden* met het Huis van *Oostenryk*:
„ waar toe de *Hollanders* zelve wel mogten inclineren, en
„ de ook de andere *Noordsche* Princen. D'ervarentheid
„ van de voorgaande tyden, en de kennis van de tegen-
„ woordige obligeren my, STRE, te verklaren in alle in-
„ digniteit, dat 'er niets meer fataal aan deeze Kroon zoude
„ konnen gebeuren, als zoodanigen *Ligue* en Vereeniging".

DE LIONNE.

Ik geloof dat ik vrugteloos werk zoude doen, tot be-
vestiging van al 't boven gezegde nog andere plaatzen
aan te haalen: Die niet willens blind is, ziet uit het zeg-
gen van *Lionne*, den *Franschen Vos* volkomen ontmaskert.
En inder daadt: de *Franschen* kwamen dien raad van *Lionne*
zoo naauwkeurig na, dat zy hunnen Admiraal last gaven, alle
gelegentheden, om met de *Hollandsche* Vloot te vereenigen,
en tegen die der *Engelschen* in gevegt te komen, zorgvuldig-
lyk te vermyden. Zoo als dan ook de *Fransche* Zeevoogd zig
wel wagtte, om met zyne armade 't Canaal in te zeilen, en de
Hollandsche Vloot tegen die der *Engelschen* by te springen:
Waar door 't telkens gebeurde, dat de *Hollanders* met de *En-*
gelschen in gevegt geraakt zynde, aan weerzyden dapper
wierdt gestreden, en beide de partyen, met bebloede
koppen, genootzaakt wierden weder naar hunne havens
te stevenen. 't Was toen, en 't was al bevoren gewee-
weest, dezelve pot die heden te vuur staat. De toeleg
van *Vrankryk* om het Huis van *Oostenryk* door alle beden-
kelyke wegen en middelen te ruineren, en zig zelven in
't bezit der *Nederlanden* te stellen, om daar door eenmaal
den top zyner ingebeelde ALLEENHEERSCHING te be-
klimmen, is het eenigste doelwit des tegenwoordigen oor-
logs in *Duitschland*. Dit is die bombe, waar van men zoo
dikwils, even naar 't Keizers afsterven, in de Couranten
heeft gelezen, dat tot verwondering en verbaazing (waar
om 'er niet by gevoegt tot ondergang?) van *Europa* wel
haast stondt te barsten, 't en zy dat onheil tydelyk wor de
verhoedt door welgepaste maatregelen, dat is, door
ons met *Groot Brittanje* voor de Koninginne van *Hungarye* en
Bohemen te verklaren, en met alle de Mogentheden, die op
onze cordate resolutie niet langer met gekruiste armen zul-
len blyven zitten, schielyk toe te schieten, om de reets
opgegaane vlam te blusschen, eer dezelve tot onze daken
over-

overſlaa. Want dog wat zouden meeſt alle de voornaamſte Frontieren van deezen Staat zyn, en hoe zouden dezelve ons Land konnen beſchutten, wanneer eenmael 't Huis van *Ooſtenryk* afgemat, en de *Franſchen* van de *Spaanſche Nederlanden* meester waren geworden?

Niet alleen zoude daar mede te gelyk deezes Lands *Barriere* t'eenemaal onder de voet of in de magt desgenen geraken, dien men onder alle Mogentheden 't meeſt te dugten heeft, voor wiens doortrapte desſeinen en ſiniſtre ondernemingen men nooit te veel op zyne hoede kan zyn, en welkers Heerſchzugt nooit verzadigt is; maar men zou ook, door 't verwiſſelen der Regeering, over de *Spaanſche Nederlanden* in zulk eene geſtadige onruſt en vreeze in 't *Vereenigt Nederland* leeven, dat men zig nooit eenige ruſt of veiligheid zoude durven belooven. Daarenboven, hoe lang dog zou 't aanloopen, dat de *Franſchen* niet 's *Hertogenboſch*, *Breda*, *Bergen op Zoom*, *Sluis*, *Hulſt*, en meer andere Frontier-plaatzen der Republyk van d'uiterſte aangelegentheid, als *dependentien* van *Brabant* en *Vlaandre* zouden eiſchen; en, by weigering van dien, ons aanſtonts, t'aller uure, met een geweldig Leger op 't lyf vallen? Dit hebben wy *Vrankryk* zoo menige jaaren agtereen zien practiſeeren in de *Nederlanden*, toen dezelve nog onder de gehoorzaamgeid van *Spanje* ſtonden; makende dan eens aanſpraak op deeze, dan weder op geene harts en niet zoo dra hadden de *Spanjaarden*, op hoope van eenmaal eene gewiſſe Vrede te erlangen, dezelve aan hen afgeſtaan, of zy wiſten terſtont wederom zo vele onderhoorige Plaatzen en *dependentien* daar by te rekenen, dat dezelve dan nog ſomtyd in waardy de eerſt geëiſchte Steeden verre te boven gingen.

Om nu al weder van dit gezegde een doorlugtig voorbeeld te zien, behoeft men zig maar te binnen te brengen den handel en het gedrag der *Franſchen*, ſtaande de *Munſterſche* Vredehandelingen: waar van een hedendaagſch Schryver het navolgende zegt; (*) „ Op deeze en veele „ andere artikelen, zelfs vreemde, ten opzigt der beide „ Kroonen, de *Staatſche Gevolmagtigden* hun gevoelen by „ geſchrifte overgeven hebbende, onderwierpen zig de „ *Spaanſchen* daar aan, zelfs zonder een eenig punt te

we-

(*) *Wicquefort Hiſt. des Prov. Unies Liv. II.*

„ wederſpreken; dog de *Franſchen* verwierpen die alle te
„ zamen, en gaven een vertoog over, waar by zy eiſch-
„ ten *Maubeuge*, *Kaſſel*. *Ecluſe*, *Poligny*, *Lion*, *le Saul-*
„ *nier*, *Joux*, en andere plaatzen, waar van zy niet in
„ bezittinge waren: voegende zelfs by *Roſes* en *Cadacques*
„ nog de geheele Cuſt, ſtrekkende van daar naar 't *Rouſ-*
„ *ſillon*, met de Steeden, Plaatzen en Havenen tuſſchen
„ beide leggende: dringende wyders aan op 't wederge-
„ ven van *Philippeville*, *Charlemont* en *Marienburg* aan den
„ Biſſchop van *Luik*, die nogtans door zyne Gevolmagtig-
„ den verklaarde, geen toeſtemming tot die eiſſchen ooit
„ te hebben gegeven: uit al het welke de *Spaanſchen* wel
„ zagen, dat zy den tyd onnut doorbragten, en vaſt de
„ eene Stadt na de andere verlooren; terwyl zy dagelyks
„ ſtipte en herhaalde ordres van hun Hof ontfingen, om
„ met de *Franſchen* te ſluiten, of allen Handel met de-
„ zelve plotſelyk af te breeken: zulks de Graaf van
„ *Pegneranda*, Gevolmagtigde van *Spanje* menigmaal
„ zoodanig in toorn wierdt ontſteken, dat hy uitbarſtte in
„ deeze bittere klagten: *Quidvi ſeærre poſſum quam inſolen-*
„ *tiam Gallorum: Potius occidemus parentes, ſuſpendemus*
„ *uxores, comburemus templa, vendemus calices, quam pro-*
„ *tervia Gallorum ſubjecti fiamus*. Dat is: *Alles kan ik ver-*
„ *dragen, behalven den Wrevel der Franſchen: laat ons lieven*
„ *onze Ouders vermoorden, onze Wyven ophangen, den brand*
„ *in de Kerken ſteeken, en de gewyde Kelken verkoopen,*
„ *dan dat wy onze nekken buigen onder de baldadigheid der*
„ *Franſchen*".

Tot dus verre gezien hebbende het groot belang dat *Groot Brittanje*, de *Vereenigde Nederlanden*, en zelfs *Spanje* by 't behoud der *Spaanſche Nederlanden*, voor den Huize van *Ooſtenryk* heeft, zoo laat ons ook met een woord aantoonen dat geheel *Duitſchland* mede daar aan gelegen legt. Hoe wyd-uitgeſtrekt *Duitſchland* ook mag weezen, hoe wel voorzien van dappere Oorlogslieden en ſterke Veſtingen, zou egter *Frankryk* de *Spaanſche Nederlanden* vermeeſteren, en de *Vereenigde Provincien* overweldigt hebbende, door dien kooperen muur heenbooren. Want niet zoo dra zou het de *Vereenigde Provincien* onder zyn gewelt hebben doen bukken, of het zou terſtont de monden der rivieren, die, door *Duitſchland* loopende, in de *Nederlanden* uitwateren, onder zyne magt brengen, en dezelve door ongenaakb're

ſterk-

ſterktens en talryke bezettingen zoodanig verſterken en vaſt maken, dat zy beſtant zouden zyn om alle aanvallen der *Duitſchers* uit te ſtaan, en zelfs die te verduuren; terwyl het allen koophandel met dat Ryk plotzelyk zoude afſnyden, of dermaten bezwaaren, dat de geringheid der winſten den Koopman den luſt zoude benemen om eenigen handel met deeze Landen te dryven. Op deeze wyze zou *Duitſchland* in zig zelven verteeren, en *Vrankryk* midlerwyl deszelfs Vorſten, deezen door giften, geenen door beloften, andere door dreigementen of openbaar geweld, aftrekkende van het Algemeen Verbond en belang, en tweedragt en nayver onder de overige zaaijende, eindelyk hen alle te zamen voor zyne wapenen doen zwigten: waar van tot een doorſlaande bewys, om geene andere voorbeelden aan te haalen, dient, 't geen zelfs in deezen tegenwoordigen oorlog door de *Franſche intrigues* in *Duitſchland* is gepractiſeert; ja zelfs, ingevalle hen de reſiſtentie van eenige der magtigſten van te langen duur was, zoude het zig geenzins ontzien een Tractaat met den *Turk* aan te gaan, en de *Mahometaanſche* wapenen op de aangrenzende Ryken van *Duitſchland* te ſchennen: gelyk daar van de voorbeelden in gereetheid en voor handen zyn: want waarom dog zou een Tractaat tuſſchen *Lodewyk den XV.* en *Mahomet den V.* minder door den beugel der *Franſche* Staatkunde konnen, dan dat van *Francois den I.* met *Sultan Soliman den Grooten*!

Flectere ſi nequeat ſuperos Acheronta movebit.

Dat zelfs *Zweeden* en *Deenmarken* aan 't Behoud der *Vereenigde Nederlanden*, gevaar loopende by 't verlies der *Spaanſche*, gelegen legt, is al mede eene onbetwiſtbaare waarheid. Toen *Lodewyk de XIV.* in den Jaare 1673 zyne overwinningen in deeze Landen voortzettende, *Maaſtricht* belegert hadt, kwam een der *Zweedſche* Plenipotentiariſſen tot de onderhandelingen te *Keulen*, in 't *Franſche* Leger, en zei tot den Koning, ſchoon hy anders een Vriend van *Vrankryk* was; (*) „ Dat zyne veroveringen „ niet alleen het *Duitſche* Ryk, maar ook de *Noordſche* „ Kroonen in ongeruſtheid bragten; en *dat men genoot-* „ *zaakt zou zyn andere maatregelen te nemen, indien hy geen* „ *paalen aan zyne overwinningen wilde ſtellen*". Wat

(*) *J. le Clerq Geſchieden. der Vereen. Nederl. IV. D. XV. B.* pag. 320.

Wat meinnen den toeleg der *Franſchen* te zyn door 't inrukken der *Spanjaarden* en *Napolitanen* in *Italie*? Zekerlyk geen ander, dan d'overige Staaten van 't Huis van *Oostenryk* aldaar te overweldigen, en den braaven Groot-Hertog van *Toſcanen* van dat Hertogdom weder te berooven, zoo als men zyne Koninglyke Hoogheid onlangs van dat van *Lotteringen* heeft gedaan, met even het zelve regt, waar me *Naboth* van zynen *Wyngaard*, *de Erve zyner Vaderen*, door *Achab* berooft wierdt. En het is by deeze occaſie dat ik alle de gene die voor een *Traktaat van Neutraliteit* zyn, wel eens gevraagt wil hebben; Hoe het, *Livorno* in *Spaanſche* of *Franſche* handen vallende, en de *Genuezen* voor *Krankryks kaſtydingen*, waar van zy mede geproeft hebben, dugtende, gaan zal met onze Vlooten, 't zy Koopvaarders, of Oorlogſchepen in der tyd, in de Middelandſche Ze, en langs de Kuſten van *Spanje* en *Italie* zwervende? Dat men my eens zegge, waar dezelve, in geval van ſtorm, vervolging van de *Barbaarſche* Roovers of anderzins, zullen inloopen; proviand, waater, en andere ververſchingen haalen? De haavens langs de geheele *Spaanſche*, *Franſche* en *Italiaanſche* Kuſten zullen voor dezelve geſloten zyn, en nergens zullen ze de opkomende onweeren, of vervolgende vyanden konnen ontduiken; 't en ware mogelyk de Ridders van *Maltha* zo veel meedogentheid, of de *Barbaren* aan de Kuſten *Africa* zoo veel menſchelykheid hadden, van aan de *Nederlandſche* Schepen, in zoodanige gevallen, veiligheid in hunne havens te verleenen.

Om ons te ſtellen tegen de meer en meer aanwaſſende magt van *Krankryk*, konden wy nooit beteren tyd aantreffen dan even den tegenwoordigen; als waar in *Krankryk* bereids is ontbloot van een goed gedeelte van des zelfs troepen, welke, of door het *Hungariſche* zwaard geſneuvelt zyn, of door de ſchaarsheid der levensmiddelen, en de daar op onvermydelyk volgende ziektens, hun Kerkhof in *Duitſchland* en *Bohemen* hebben gevonden: behalven dat die Kroon, thans ſchaars voorzien van gereed geld, niet in ſtaat zal wezen, om lang uit te houden de onkoſten des oorlogs, naar mate dat die tegen onze en onzer Bondgenooten ondernemingen vereiſcht zullen worden. *Krankryk* heeft ontzag voor de *Engelſche* Natie, en kent, zedert eenige Eeuwen, derzelver dapperheid by ondervinding; en *Lodewyk de XI.* plagt al te zeggen; *dat 'er geen*

Volk

Volk was, dat de armen zoo kragtig voerde als de Engelſchen. En wat rampen de Wapenen der *Vereenigde Nederlanden*, met die van *Groot Brittanje* zamen gevoegt, in den laatſten oorlog de *Franſchen* over den hals gehaald hebben, getuigen zoo veele Veldſlagen op hen gewonnen, zoo veele Steden op hen verovert; welke niet, dan van eenen gantſch glorieuzen vrede, met verkleining van *Vrankryks* magt, zouden zyn gevolgt geweeſt, 't en ware zyn goud by een verraderlyk Miniſterie ter regter tyd beſteet, hen, door 't nederleggen der *Britſche* Wapenen, hadt doen ontduiken hunnen aanſtaanden en onvermydelyken ondergang.

Wy konnen het ook met des te meer vertrouwen doen; vermits thans in *Groot Brittanje* een Vorſt regeert, die niet verſlaafd aan 't *Franſche* geld, nog huurling van dat Ryk is: maar die, onder aanbieding van de *Garantie* der *Spaanſche Nederlanden*, onze *Barriere* en veiligheid, ook billyk van ons verwagt, dat wy zyne Staaten in *Duitſchland*, door *Vrankryk* en deszelfs *Geallieerden* byna geheel omringt, voor zyne Majeſteit *garanderen*; en die overzulks aan onze cordate Beſluiten eene dubbelde verpligtinge zal hebben. En het is by deeze tydtgeſteltheid dat *Groot Brittanje*, ziende van hoe groot eene aangelegentheid haar de hulp van deezen *Staat* is; en aanbiedende om met ons de oude *Tractaten* en *Alliantien* te vernieuwen, zig mogelyk wat rekkelyker zal aanſtellen als voorheen, en een billiker *Tractaat van Commercie* met ons ſluiten, als 't geen wy, ten tyde van *Kromwel*, zyn genootzaakt geweeſt met haar aan te gaan: ten minſten hebben wy redenen te hoopen, dat daar in, uit zugt tot het onderling welwezen van *Brit* en *Nederlander*, eenige verandering, ten onzen voordeele, zal konnen worden bedongen.

Daar is ook geen twyfel aan, of, wanneer wy in plaats van *Neutraal* te blyven, en de verſtooring onzer Bondgenooten onverſchillig aan te zien, den *Franſchman*, de roede en geeſſel van geheel *Europa*, in zyne voornemens dwarsboomen, veele, zoo *Duitſche* als andere Vorſten zullen wel haaſt het momaanzigt afligten, en zig verklaaren tegen den genen, door welkers bedreigingen hun deegen, te kort om tegen dien van *Vrankryk* en deszelfs *Geallieerden* te meeten, tot nog toe wordt in de ſcheede gehouden.

Wy hebben ook, behalven al het bereids gezegde, meer dan overvloedige redenen om ons tegen *Vrankryk* te ver-

zet-

zetten. 't Moetwillig verzuim van *Duinkerken*, ingevolge het *Tractaat van Utrecht*, geheel en al te *demoliëren*, en van het zelve thans wederom, sterker als ooit voorheen, op te maken; de werken te *Mardyk* aangelegt, met het verbeeteren van *Grevelinge*; 't uitbreiden der Takken van den Stam van *Bourbon* in *Italië*, 't onrechtmatig *Conqueſt* van *Lotteringen*, en zoo veele andere aanſlagen door *Vrankryk*, zedert de *Utrechtſche Vreede* ondernomen, zyn zoo veele *attentaten* tegen de *Tractaten*, en zoo veele doorſlaande blyken van 't geen die Kroon in den zin heeft, zoo haaſt als dezelve haare kans zal ſchoon zien, op de VRYHEID van *Europa* te ondernemen; zynde de *balans* of 't evenwigt tuſſchen 't Doorlugtig Aartshuis van *Ooſtenryk* en dat van *Bourbon* thans al zoo verre naar de zyde van *Vrankryk* overgeſlagen, dat het meer dan tyd is, 't VERLANGEN VAN EUROPA, tot een ſpoedig redres daar in te gemoet te komen.

Aanmerkelyk drukt zig deswegens uit, by zekere gelegentheid, wylen Keizer *Karel de VI.* in zyne verklaaring aangaande het ontwerp tot den laatſten vrede tuſſchen zyne *Keizerlyke Majeſteit* en den Koning van *Vrankryk*. (*) Dog gelyk", zegt die Vorſt, „niet tegenſtaande de gemakkelykheid welke zyne Keizerlyke Majeſteit „doet zien, om van zyne zyde te doen gelukken de „vreedzame inzigten der beide *Zee Mogentheden*, zoo „veel zulks mogelyk is, zonder eenen krak toe te brengen aan 't evenwigt in *Europa*, en overzulks aan 't allerwezentlykſt belang, is men geenzins verzekert dat „zyne vyanden, enkel en alleen door de goede dienſten „van zyne *Groot Brittanniſche Majeſteit* en *Hunne Hoog Mogenden*, zullen konnen werden gebragt, om zig te ſchikken naar een ontwerp tot bevrediging, 't geen in der daad overeenkomſtig zoude zyn met het gemelde tegenwigt, en om die zelve rede ſtrydig met de *maximen welke het Huis van Bourbon voorheen altoos onwrikbaar heeft gevolgt*: Konnende zyne *Keizerlyke Majeſteit* niet nalaten, om, op zyne beurt, en op het allerernſtigſt zyne *Groot Brittanniſche Majeſteit* en *Hunne Hoog Mogenden* te verzoeken, om ten minſten, zonder „tyd-

(*) *Recueil Hiſt. d'Actes, Negociations, Memoires & Traitez.* Tom. X. p. 467.

" tyd verlies, te willen bedagt zyn op middelen, welke " in deezen gevalle zullen noodig zyn tot ſtutting der *ge-* " *meene Vryheid, die van nu af aan is blootgeſteld aan het al-* " *leroogenſchynelykſt gevaar, waar mede dezelve ooit of ooit* " *gedreigt is;* en daar omtrent, zoo met Hem, als onderling " onder zig, de maatregelen te beramen: aangezien het " baarblykelyk is, dat die zelve *Vryheid niet zal konnen* " *gehandhaaft worden*, 't en zy door *gemeene poogingen en* " *zamengevoegde magten*, conform zoo veele *Tractaten* en " *Garantien*, welke alle deeze onbetwiſtbaare waarheid " tot eenen grond en fundament hebben". En wederom pag. 512, na dat zyne Keizerlyke Majeſteit geklaagt hadt; „ Dat Hy met ſmert zag, dat *Vrankryk* en des- „ zelfs *Geallieerden* de goede officien der *Zee Mogentheden* „ ten eenemaal vrugteloos deeden uitvallen"; Voegt Hy 'er by: „ Dat, by aldien het zoo gemakkelyk was, om „ aan de al te groote magt van het Huis van *Bourbon* paa- „ len te ſtellen, als wel om te regtvaerdigen het gedrag „ van het Keizerlyke Hof, in de oogen aller der gener „ die kennis van zaaken hebben, en daar van onverſchil- „ lig willen oordeelen, de VRYHEID van *Europa* zig „ thans niet zoude bevinden *in zulk een aanſtaande en dree-* „ *gend gevaar.*

Men ziet ligtelyk te gemoet dat *Vrankryk*, zoo dra het zal zien dat het *Groot Brittanje* en deezen *Staat* begint ernſt te worden de *Staaten* van het Huis van *Ooſtenryk* te verdedigen, terſtont van battery zal veranderen, en, toevlugt nemende tot zyne oude konſtenaryen, een *Congres*, tot ſchikking der zaken, die het zelf eerſt in verwarring heeft gebragt, voorſlaan. Dog het is te hoopen, dat nog de *Zee Mogentheden*, nog de Koninginne van *Hungarye en Bohemen* daar toe hunne toeſtemminge zullen geven, nogte ook het oor zullen willen leenen aan de verleidende voorſlagen, welke aldaar door de *Franſche* Miniſters zouden worden voorgedragen: niet waarſchynelyk zynde, dat zoodanig een *Congres* ooit zoude konnen zyn van eenen gewenſchten uitſlag; en dat, wel verre van daar door de *Staaten* van het Huis van *Ooſtenryk* te verzekeren, *Vrankryk* het in tegendeel daar op, wederom als voorheen, zoo verre zal weten te brengen, dat hem met het een of 't ander gedeelte der *Ooſtenrykſche* Staaten de handen worden gevult. De *Franſchen* zyn habile en ſnedige Negociateurs, en laten niet ligtelyk eene gelegentheid, om hun gebied

en glorie te vermeerderen, voorby gaan; en daar is geen twyfel aan, of *Vrankryk* zou altoos zyn belang by een *Congres* vinden. *Philippe de Comines* wist in zynen tyd al te zeggen, *Vegten wy met de Engelschen, wy worden geslagen; dog wanneer wy met hen een Tractaat sluiten, zyn wy altoos overwinnaars.* En Koning *William*, een groot kenner der *Fransche* streken, verzekert in de hoven aangehaalde plaats: *dat Vrankryk door den Nimeegschen Vreede meer Landen hadt gewonnen, dan het door de Wapenen hadt gedaan.*

Maar hoe! zal iemant zeggen, wanneer *Vrankryk*, ziende dat het de oude Bondgenoten der Koninginne van *Hungarye* en *Bohemen*, de beide *Zee Mogentheden*, ernst is, zig t behoud van haare Majesteit aan te trekken, een *Congres* voorslaat, om de differenten te termineren, en den oorlog te eindigen; zouden wy daar niet naar luisteren? Immers voert men enkel en alleen den oorlog om daar door eenen gueden *Vrede* te bekomen.

Den zoodanigen antwoorde ik, dat men zekerlyk den *Vrede* beoogt, als zynde die het aller wenschelykst goed en het kostelykst kleinood, ons van den Almagtigen verleent. Wy hebben eenen afkeer van den oorlog, en wy schroomen daar voor, als voor een schrik-dier dat Landen en luiden verwoest, om dat wy als eene Godspraak in onze harten geprent hebben, dat geen oorlog regtvaerdig is, die niet noodig, nog geene Wapenen met God gevoert worden, dan van de gene die anders geen hoop tot hunne bescherming worde overgelaten. Dog wy ontzien ook niet, om, wanneer ons de nood dwingt, onzen vyand onder d'oogen te zien, alle gevaaren uit te tarten, ons *Goed* en *Bloed* voor *Haardstede* en *Altaar* op te zetten, en veel eer ons leven als onze VRYHEID en GODSDIENST te verliezen. Wy beoogen dan wel den *Vrede*, dog wy moeten eenen *waaragtigen, vasten* en *veiligen*, niet eenen *valschen, waggelenden* en *gevaarlyken Vrede* hebben. Wy moeten eenen *Vrede* hebben die onze VRYHEID en GODSDIENST niet nadeelig is, maar die ons onder onze Wetten en Wettige Overigheid *gerust* en *veilig* doet leven: eenen *Vrede*, waar in wy onze Bondgenooten niet zien verscheuren, door welkers verlossing wy aanstonts met de scheenen voor 't vuur zitten, onzen ondergang zien verhaasten, en het zoo zeer gedugte *Væ Victis!* eerlang zouden te wagten hebben.

Zoodanigen *vasten* en *veiligen Vrede* moeten wy niet zoeken te krygen door onderhandelingen op een *Congres*; maar door

door onze Bondgenoote, de Koningin van *Hungarye* en *Boheemen*, zonder uitſtel by te ſpringen; en dus met zamengevoegde magten onzen en geheel *Europa's* vyand daar toe te noodzaken. 't Is niet, dan onder 't gedruis der Wapenen, en met het Zwaerd in de hand, dat wy *Vrede* moeten maken, en den Algemeenen Dwingeland eenen haak in de neus, en een gebit tuſſchen de lippen leggen. Hier toe roept ons ons eige heil en welwezen, verpligten ons de Tractaten, verzoekt en maant ons aan de bedrukte *Hungariſche* en *Boheemiſche* Vorſtinne, noodigt ons *Groot Brittanje*, en belooft ons eenen gewenſchten uitſlag de Hemel, die haare Wapenen met zoo veele overwinningen bekroont.

Men wordt als in verwondering opgetogen, als men acht ſlaat hoe die manmoedige Vorſtinne, ſtaatmakende op onze trouwe, en reikhalzende naar onze hulpe, zig als eene onverſchrokke Heldin verdedigt tegen de ontſachelyke heiren van zoo veele en zoo magtige zaamgezworene Vorſten. De langduurige na-winter, een dorr' ſaiſoen, dwarsboomende de vyandelyke ondernemingen; duurte en ſchaarsheid der levensmiddelen onder Haare vyanden; de moed en 't beleid Haarer Legerhoofden, en de onverſtaagtheid van Haar Krygsvolk, zyn zoo veele overtuigende bewyzen, dat Haar hulpe uit de Wolken door eene wonderwerkende hand wordt toegereikt. Ook op Haare *Hungariſche* en *Boheemiſche* Majeſteit kan met volle kragt en nadruk worden geduit, 't geen eens in een diergelyk geval op de onvergelyke Koninginne *Elizabeth* wierdt toegepaſt:

O nimium dilecta Deo, cui militat Æther
Et conjurati veniunt ad Claſſica venti!

Dat Haare Wapenen tot nog toe zoo begunſtigt zyn, en zy zoo veele overwinningen op haare vyanden behaalt, dat moet men den Hemel toeſchryven, om dat aan Haare zyde de Geregtigheid ſtrydt, de Koninginne der Goddelyke en menſchelyke zaaken, die men zegt aan den Troon des Allerhoogſten te zitten. Deeze van den Hemel zoo merklyk begunſtigde Vorſtinne konnen nog moeten wy niet langer onzen byſtand weigeren. Aan Haar te helpen, en met al onze magt te ondersteunen, legt ons eige belang en heil verknogt. Dees raad komt ons van verre-zien-

den, komt ons van een groot en magtig Koning; by komt ons van zyne Majesteit van *Groot Brittanje*, een Vorst die erkent dat hy 'er belang by heeft dat het onze Landen welgaa. Die zelve Vorst erkent thans door den mond van zynen (*) Ambassadeur; „ Dat hy op het allernaauwste „ en door de sterkste banden van een onderling belang „ en handhaving van onze VRYHEID en *Onafhankelykheid* aan ons verknogt is: dat de tegenwoordige tydsgesteltenissen netelig en gevaarlyk zyn: dat hy zynen „ Gezant aan ons heeft afgevaardigt, niet alleen om maatregelen met ons te beramen tot *beveiliging der* VRYHEID „ *van* EUROPA, maar ook tot handhaving zyner Ryken en onzes *Staats*; bestaande in de verdediging des Huizes van „ *Oostenryk*, conform onze wederzydsche verbintenissen en onderling belang „; met byvoeging; „ Dat dog *hunne Hoog Mogende* gelieven acht te slaan, dat als wanneer „ die Vorstinne eenmaal zal wezen t'ondergebragt, het „ veel moeyelyker zal vallen de *algemeene Onafhankelykheid* van *Europa* staande te houden. Dat zyne Majesteit zig durfde belooven, dat wy die maatregelen „ zullen werkstellig maken zonder eenig tyd verlies, en „ dat Hy zulks verwagt van onze grootmoedigheid en van „ onze wysheid". Daar voegt Hy nog by; „ Dat hy niet „ verwagt, dat wy onze vrye halven zullen buigen onder „ een slaafsch jok, waar tegen onze Voorouders zoo glorieuslyk gestreden hebben. Dat zyne *Groot Brittannische* Majesteit met die hoop en in die verwagtinge zig „ tot ons is wendende, ons verzeekerende van zyne volmaakte Vriendschap, en volkomen vertrouwen, en te „ gelyk van eene magtige hulpe en bystand, om de maatregelen die wy zamen zullen nemen, kragt by te zetten. Hy pryst ons dat wy onze krygsmagt vergrooten, „ en een gedeelte onzer Vloot uitzenden, waar door wy, „ met *Groot Brittanje* verbonden, meesters ter Zee zullen „ wezen; en onze Frontieren dekken. Hy biedt ons aan „ zyne Alliantie, als Keurvorst van *Hanover*; een Keurvorstendom van de allermagtigste en rykste van gantsch „ *Duitschland*. En Hy verzekert ons, dat, als wy onze „ Frontieren in staat gestelt, en eene Vloot in Zee ge-

„ bragt

(*) *Harangue de son Excellence Mylord Comte de Stair du 21. Avril.* 1742.

„ bragt zullen hebben, wy onze Bondgenooten zullen
„ konnen beſchermen; en dat daar door ook andere Vor-
„ ſten, die luſt hebben zig by de *Zee Mogentheden* te voe-
„ gen, en de VRYHEID VAN EUROPA te maintine-
„ ren, dat zullen durven doen met vryer harten.

Hy waarſchouwt ons, dat „ zulks nooit zal geſchieden
„ zonder eene *perfecte en gedeclareerde Unie* tuſſchen de *Zee*
„ *Mogentheden*, en zonder gemeene maatregelen te ne-
„ men voor de *onderlinge veiligheid* en conſervatie van onze
„ *Geallieerden*. Hy erinnert ons, hoe alles 't geen wy
„ onlangs gezien hebben, ons ten klaarſten moet overtui-
„ gen, dat d'*allerplegtigſte Tractaaten een al te zwakke ſteun*
„ zyn voor de VRYHEID VAN EUROPA; en dat wy
„ *wezendlyker zekerheid* van nooden hebben. Hy zegt
zig verpligt te vinden ons te doen zien, „ Dat de pleg-
„ tige trouw der Tractaten hulp en byſtant vereiſſchen
„ voor de Koningin van *Hungarye en Bohemen*. Hy ver-
„ maant ons, dat de eenparige toeſtemming zyns Volks
„ ons moet verſtrekken tot eene aangename waarborg van
„ zyne heilzaame en edelmoedige gevoelens, en dat zyne
„ Majeſteit zig verzekert, dat de Onderdanen van dezen
„ *Staat* van dat zelve ſentiment zyn, tot bewaring van
„ hunne *Onafhankelykheid* en tot verdediging der *publyke*
„ VRYHEID".

Grypen wy dan, zoo wy gelukkig wille zyn, de gele-
gentheid aan. Volgen wy den raad en aanbieding eenes
grooten Konings. Dat onze zaak regtvaerdig is, is eene
voorſpelling tot overwinninge. Dit vertrouwen regt de
harten op, en geeft voorſpoedige kragten. 't Is ons menſchen
onbekent wat in de Voorzienigheid beſloten is; dog het
laat zig aanzien dat de grondregel van Koning *William* (*)
hoe langer hoe meerder in onze dagen bewaarheid wórdt:
te weten, dat eer *Vrankryk* zal wezen gebragt binnen de paa-
len der *Pyreneeſche Vrede* (het eenig plan en fundament,
waaar op ook de groote Alliantie van den jaare 1701, ge-
veſtigt was) 'er voor *Europa* nooit waare *ruſt of veiligheid*
te wagten is. En hoe zeer de executie van dat Plan
tegenwoordig zwaaar, en byna onmogelyk, ten minſten
ongevoeglyk zoude ſchynen, vermits Koning *Philippus*, in
't

(*) *J. Le Clercq. Geſchied. der Vereen. Nederl. IV. D. XV. B. p.* 470.

't bezit des *Spaanſchen Troons*, en daar op door plegtige Tractaaten beveſtigt is, moet zulks egter ons niet affchrikken van het overig gedeelte van dat Plan, zoo verre het gebragt kan worden, ter uitvoer te brengen: dat is, dat, alvorens met *Vrankryk* eenig Tractaat te ſluiten, dat Ryk affſtand doe, van *Lotteringen*, ten voordeele des Grootshertogs zynen ouden en wettigen Heer; van het Graaffchap en Hertogdom *Burgundien* met al het veroverde, of by Tractaten verkregene in *Vlaandre*, aan het Doorlugtig Aartshuis van *Ooſtenryk*; van den geheelen *Elzas* met de drie Biſdommen *Mets*, *Thoul* en *Verdun* aan het Roomſche Ryk, en verder van al 't gene wy en onze *Geallieerden*, tot onze en *Europa's* veiligheid zullen vinden te behooren. Dit behoorde de grond, dit de *Priliminairen* tot een Tractaat te zyn. Zoo *Vrankryk* dat toeſtaat, hebben wy geene redenen om vooreerſt zyne grootheid te dugten; maar in tegendeel eene rondaſſe en vuurigen muur tegen alle zyne ondernemingen van rondſomme. Wil hy niet; wy moeten hem met de Wapenen daar toe dwingen. Wy moeten veel eer in de laatſte gragt, tot verdediging der VRYHEID gegraven, moedigtyk vegtende ſterven, dan 't verlies derzelver een uur overleven: Wy moeten met *Judas Maccabeus* zeggen: *'t Zy verre van ons, dat wy zyne overmagt zouden ontzien; Zoo onze tyd daar is, laat ons, dapperlyk vegtende, voor onze Broederen ſneuvelen, en onzen roem met geen laſhertigheid bezwalken.* Roemde eertyds de dappere *Epaminondas* op den oever van de dood, dat hy *lang genoeg geleeft hadt, nu hy overwonnen ſtierf*; ook wy moeten onze VRYHEID niet dan met ons *Leven* verliezen, en met het zwaard in de hand ſterven. Maar, wat zeg ik *ſterven*? daar wy kans genoeg hebben, om, zoo wy onze Bondgenooten te hulp vliegen, onzen vyand op de knie te krygen. 't Is waar, *Vrankryk* is magtig en een zeer gedugt en vermogend Vorſt; dog dat Hy niet onverwinnelyk, en in tegenſpoet zoo neerſlagtig en laſhertig, als trots en opgeblaazen in voorſpoet is, getuigen de voorgaande oorlog, en zyne gantſch demoedige aanbiedingen te *Geertruydenberg* gedaan. Zoo wy eendragtig, dapper, en aan 't belang van *Europa* getrouw zyn, daar is geen twyfel aan, of wy zullen hem tot reden brengen. Dog zoo wy onverhoopt met gekruiſte armen blyven zitten, en, het oor leenende aan zyne bedrieglyke voorſlagen, onze Bondgenooten zien vernielen, is 'er, (dat God verhoede!) niets

anders

anders te wagten, dan dat de overgroote magt van die Kroon, niet tydelyk gebreidelt wordende, als eene geweldige rivier, alles zal overſtroomen; en nooit ruſten, voor dat zy, d'eene Mogentheid na de andere t'ondergebragt zynde, eindelyk over de VRYHEID van alle te zamen, en dus over die van geheel *Europa*, met verdelging van den *Proteſtantſchen Godsdienſt*, volkomentlyk zeegepraale.

EINDE.